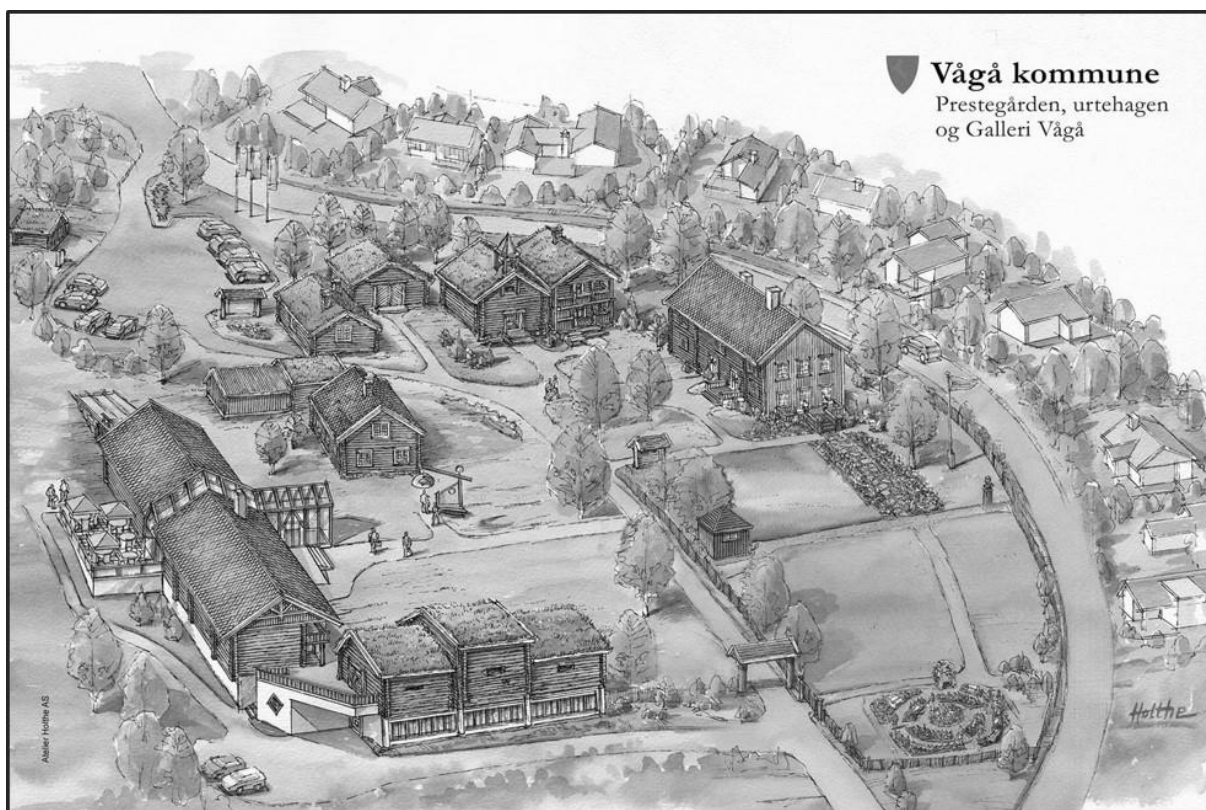

*Masterplan for Ullinsvin
kunst-, kultur- og kompetansesenter
Sluttrapport*

16. september 2017
Rev. 13. oktober 2017

Morset Analyse

Innholdsfortegnelse

	Side
Sammendrag	3
1 Administrativt	6
1.1 Premissene	6
1.2 Organisering	6
1.3 Arbeidsstruktur	6
2 Hvorfor lager vi masterplanen?	8
3 Kunst- og kulturbygda Vågå	9
4 Prestegarden Ullinsvin	11
5 Et konsept bygd på mangfold	12
6 Ullinsvin som det sentrale elementet i kunst- og kulturbygda Vågå	13
6.1 Misjon	13
6.2 Visjon	14
6.3 Nye muligheter for Vågås kunst- og kulturliv	14
6.4 Frivillige organisasjoner	15
6.5 Fagmiljø for kulturvern og tradisjonskunst, husflid og kunsthåndverk	16
6.6 Hvordan bygge videre på Edvard Munch?	17
6.7 Foto som kunst og allemannsaktivitet	18
6.8 Arrangementsarena for alle	19
6.9 Strukturell modell	20
7 Galleri Ullinsvin	21
7.1 Bakgrunn	21
7.2 Morten Krogvold og hans kunst	21
7.3 Kvalitetsmål for Galleri Ullinsvin	21
7.4 Byggeprosjektet	23
7.5 Bruk av gallerilokalene	25
7.6 Utstillingsprofil	26
7.7 Magasin og arkiv	27
7.8 Forsamlingssal	27
7.9 Mat og butikk	27
7.10 Kunstnerbolig – «Artist in residence»	28
7.11 Aktuelle samarbeidspartnere	28
7.12 Liknende prosjekter og virksomheter	29
8 Utviklingsprosjekt for handverk	31
8.1 Vågå har rike tradisjoner innen folkekunst	31
8.2 Ullinsvin som kjerne i et fagmiljø for kulturvern og tradisjonskunst, husflid og kunsthåndverk	32
8.3 Tilrettelegging av lokaler og arbeidsforhold	33

8.4	Miljøbyggende aktiviteter	33
8.5	Rekruttering	34
8.6	Nettverk for tradisjonskunst og kunsthåndverk	34
8.7	Utsalg	35
8.8	Kunstnerbolig	36
8.9	Artist in residence	36
8.10	Aktuelle samarbeidspartnere	39
9	Tiltak på Ulliinsvin: Opprusting, servicetiltak m.v.	40
9.1	Prestegarden Ulliinsvin – gnr. 66 bnr. 1	40
9.2	Mål for utvikling av eiendommen Ulliinsvin	40
9.3	Adkomst	40
9.4	Hovedbygningen	41
9.5	Forpakterboligen	42
9.6	Fjøset	42
9.7	De andre husene	43
9.8	Restaurant	44
9.9	Hagen	44
9.10	Utomhusplan	46
10	Ulliinsvin som del av tettstedet Vågåmo	48
10.1	Om tettstedsutvikling	48
10.2	Ulliinsvins forhold til tettstedet Vågåmo	49
10.3	«Sentrum», definisjon og utvikling	49
10.4	Torg	50
10.5	Skilting og informasjon	51
10.6	«Våre fruers gate»	52
10.7	Arrangementer	53
10.8	Samarbeid og samvirke	53
11	Utvikling, drift og organisering	54
11.1	De viktigste utfordringene	54
11.2	Organisasjon	54
11.3	Driftsmodell	55
11.4	Økonomi	58
11.5	Marked	61
12	Trinnvis utbygging	64
13	Handlingsplan: Hven gjør hva i det videre arbeidet?	66

Vedlegg:

1. Formannskapsvedtak 21.03.2017
2. Kilder og referanser
3. Oversikt over personer og instanser som har vært involvert i arbeidet
4. Tilskudds- og finansieringskilder

Sammendrag

Vågå kommune har ambisjoner om å utvikle prestegarden i Vågå, Ullinsvin, til et senter for kunst, kultur og kompetanse. Denne masterplanen er ikke en formell plan innenfor systemet i plan- og bygningsloven. Den beskriver muligheter, strategier og tiltak, og kan kalles ei «kokebok» for hvordan arbeidet med å utvikle Ullinsvin kan gjøres.

I kapittel 1 beskrives bakgrunnen for arbeidet, hvordan det har vært organisert og gjennomført.

I et kort kapittel 2 forklares hensikten med arbeidet, en utfylling av det første avsnittet ovenfor.

I kapittel 3 er det gitt en omtale av kunst- og kulturbygda Vågå. Arbeidet med Ullinsvin starter ikke med blanke ark. Det har basis i tidligere og eksisterende kulturliv i bygda, og må betraktes som en måte å utvikle dette videre på. Kapitlet avsluttes med noen råd om hvordan dette kan brukes til å utvikle Vågå som bygdesamfunn.

I kapittel 4 gis en beskrivelse av prestegarden Ullinsvin, slik den framstår i dag.

Et kunstgalleri på Ullinsvin vil neppe bli neppe bære seg som en enkeltstående attraksjon. I kapittel 5 inviteres det til å utvikle Ullinsvin med et konsept med mangfold: Med formidling av kunst og kultur, som samlingssted for bygdefolket, fagmiljø innen kulturvern og kulturhistorie, og et senter for husflid og handverk, både tradisjonelt og moderne. Beliggenheten innbyr dessuten til å se Ullinsvin som en del av tettstedet Vågåmo.

Kapittel 6 går nærmere inn på de enkelte elementene i dette. Det starter med å beskrive den samfunnsmessige begrunnelsen for å utvikle Ullinsvin på denne måten, prosjektets «misjon». Det er også formulert en visjon. Videre tar kapitlet for seg de nye mulighetene som åpner seg for kulturlivet i Vågå, hvordan de enkelte frivillige kulturorganisasjonene kan innpasses i arbeidet og mulighetene for å utvikle et fagmiljø for kulturvern og tradisjonskunst, husflid og kunsthåndverk. Her omtales også hvordan vi kan bygge videre på Edvard Munch og hans tilknytning til Vågå som attraksjon, potensialet som ligger i å bruke Morten Krogvolds aktivitet i bygda til å utvikle foto som kunst og aktivitet for folk flest, og Ullinsvin som arrangementsarena. Kapitlet avsluttes med et forsøk på å visualisere en teoretisk modell for utviklingen av Ullinsvin.

Kapittel 7 omtaler Galleri Ullinsvin. Det starter med å forklare bakgrunnen for prosjektet, der kjernen har vært å lage et galleri for Morten Krogvold og hans workshopelever. En går også inn på byggeprosjektet, og hvordan bygget skal brukes til ulike formål: Utstillingslokaler, forsamlingshall, gjenstandsmagasin og arkiv, servering og museumsbutikk. Det er utarbeidet noen kvalitetsmål for galleriet og en utstillingsprofil. Disse henger sammen, og er helt vesentlige for at prosjektet kan lykkes over tid. Det er også ei liste over aktuelle samarbeidspartnere og liknende prosjekter.

Kapittel 8 legger grunnlaget for et oppfølgingsprosjekt innen handverk, med både amatører og profesjonelle, tradisjonelt og moderne. Det starter med ei liste over utøvere innen folkekunst fra tida ca. 1650 – ca. 1900, med tilknytning til Vågå, som har vært så dyktige at de har satt spor etter seg i litteraturen. Det sies litt om behovene for å skaffe og legge til rette lokaler og arbeidsforhold, bygging av miljø, rekruttering, bygging av nettverk og organisering av omsetning. Det er allerede aktivitet i gang på arrangementsområdet, som kan bli et viktig fundament å bygge videre utvikling på. Så kommer en inn på behovet for en kunstnerbolig og mulighetene for å bygge opp en gjestekunstnerordning. Denne kan omfatte både billedkunstnere, kunsthåndverkere og andre utøvere.

Kapitel 9 omtaler behovet for fysiske tiltak på Ullinsvin, både adkomst og parkering, de enkelte bygningene, tunet og utearealene, og hagen. Det er også formulert noen mål for utviklingen av Ullinsvin som eiendom.

Kapittel 10 tar for seg hvordan Ullinsvin kan utvikles som en del av tettstedet Vågåmo. Det gis også noen vurderinger av tiltak i selve tettstedet, som kan komme både tettstedet og Ullinsvin til gode. Ved noen enkle grep kan tettstedet framstå mer kompakt, samtidig som kontakten med Ullinsvin blir bedre. Det sies også noe om samarbeid: Hvordan næringslivet kan bidra til utviklingen av Ullinsvin.

I kapittel 11 går det inn på hvordan aktiviteten på Ullinsvin bør organiseres og drives. Det skisseres hvordan en driftsmodell kan utvikles, det sies noe om finansieringsmulighetene, det økonomiske potensialet, og hvor markedsmulighetene ligger.

I kapittel 12 er det tatt inn en «reserveløsning», dersom det skulle vise seg å bli vanskelig å få finansiert nybygget. Det presiseres at dette ikke er et alternativ som kan settes opp mot totalløsningen, det er bare en anvisning på en annen veg til det samme målet. En må ikke gi opp!

Det er dessuten tatt med 4 vedlegg:

- Formannskapsvedtaket som danner grunnlaget for arbeidet med masterplanen.
- En oversikt over relevante kilder og referanser, til hjelp for de som vil skaffe seg mer kunnskap. De aller fleste er brukt i arbeidet.
- En oversikt over de personer, organisasjoner og instanser, som på en eller annen måte har vært involvert i arbeidet.
- Og så er det laget ei liste over finansierings- og tilskuddskilder som kan være aktuelle å bruke i arbeidet med å realisere Ullinsvin kunst-, kultur- og kompetansesenter.

Der det ikke er sagt noe annet, er fotografiene tatt av Per Morset.

1. Administrativt

1.1 Premissene

Med utgangspunkt i Vågå kommunes brev til Oppland fylkeskommune 21. februar 2017 kan premissene for masterplanarbeidet summeres opp slik:

- Galleri Krogvold er vedtatt gjennomført på Ullinsvin. Vedtaket er ikke realisert, det skal utarbeides masterplan med overordna strategi og helhetlig prospekt. Vågå kommune har avsatt 1 mill. kr. til prosjektet.
- Masterplanen skal avklare interessegrupper, flerbruk, muligheter og potensial, mulige bindinger og skranker, bærekraftig driftsform, samarbeidsplattform og grunnlag for langsiktig utvikling.
- Ullinsvin skal utvikles som et lokalt og regionalt fyrtårn, med allsidig innhold og næringsmessig verdi.
- Det skal legges til rette for barn og ungdom, herunder sanserom, verksteder og utstillinger.
- Ullinsvin skal være arena for workshops, kurs og andre arrangementer.
- Masterplanen skal ferdigstilles innen september 2017.

Forut for dette arbeidet har det vært utarbeidet et forprosjekt, datert 29. januar 2017.

1.2 Organisering

Initiativtaker og prosjekteier er Vågå kommune.

Formannskapet har vært styringsgruppe for prosjektet.

Rådmannen har oppnevnt ei prosjektgruppe med følgende medlemmer:

Rådmann Jan Egil Fossmo, leder

Tenesteleiar kultur og næring, Tora Sandbu, prosjektkoordinator

Anita Moe, kulturskolerektor

Tone Bakken, prosjektleder for forprosjektet

Torveig Dahl, Gudbrandsdalsmusea AS

Dag Aasheim, Vågå historielag

Anne Silje Berg, Vågå husflidslag

Som prosjektleder har vært engasjert Per Morset, firma Morset Analyse.

1.3 Arbeidsstruktur

Ved starten av arbeidet ble det lagt følgende struktur:

- Trinn 1: Avklare de ulike interessentenes krav, forventninger og aktuelle bidrag. Liste over involverte personer i denne fasen og seinere i arbeidet, følger som eget vedlegg.
- Trinn 2: Utvikle modellen med Ullinsvin som det sentrale elementet i kunst- og kulturbygda Vågå.
- Trinn 3: Definere innhold i og utvikling av Galleri Krogvold / Ullinsvin.

- Trinn 4: Utredning av de ulike elementene i en utviklingsplan for Ullinsvin, med prioritering og rolleavklaring.
- Trinn 5: Utarbeide utviklingsplanen, inkl. avklaring av framtidige roller, med plan for organisering og drift.
- Trinn 6: Ferdigstilling av rapport.

Arbeidet har vært utført i perioden april – september 2017.

2. Hvorfor lager vi masterplanen?

En masterplan inngår ikke i det formelle lovverket om offentlig planlegging i Norge. Masterplanen skal gå på tvers av sektorene og ha et overordnet og langsiktig perspektiv. Den kan gi retning for den videre fysiske planleggingen, men den kan også dreie seg om organisatoriske og økonomiske forhold. Masterplanlegging har en utpreget strategisk karakter.

Vi vil bruke masterplanen til å vurdere mulighetene for utvikling av prestegarden Ullinsvin i et helhetlig og overordnet perspektiv. Målet er å lage en plattform for videre drift, og legge grunnlaget for en langsiktig utvikling etter felles mål.

For å gjennomføre tiltakene som er omtalt i planen, trengs det finansiering. Arbeidet er derfor lagt opp med sikte på å framskaffe grunnlag for å utarbeide søknader om tilskudd fra offentlige og private organer.

3. Kunst- og kulturbygda Vågå.

«....og lytter en til de gamles tale, blir dagene i Vågå fulle av eventyr.» (Torbjørn Egner)

Vågå har fra gammelt av hatt ord på seg som Gudbrandsdalens fremste kulturbygd. Om bygda har den posisjonen i dag, er vanskelig å bedømme. Det er mange som vil ha et ord med i det laget.

Mye av bygdas status har rot i tradisjonskulturen: Treskjæring, byggeskikk, folkemusikk, men også i mer universelle kulturuttrykk, ikke minst billedkunst.

Vågåsommeren 1894 er et begrep i norsk kunsthistorie. Kristen og Halvdan Holbø var vagværer, det var også Jo Visdal. Edvard Munch har røtter her. Torbjørn Egner har gjort bygdas byggeskikk landskjent gjennom tegningene sine. Ragnvald Skrede var vagvær, og Knut Hamsun var født her.

Spydspissen over tid har vært musikken. Innen folkemusikkmiljøet er Vågå kanskje den aller fremste bygda i hele landet.

I 30 år har Morten Krogvold hatt sine fotokurs i Vågå. Andre fotografer var her før ham, så som Wilse. Det sies at Vågå er den mest fotograferte bygda i Norge.

Det finnes mye arrangementskompetanse i Vågå. Det kom til syne under Landskappleiken i 2016. Da kom også den unike gjestfriheten i bygda til nytte.

Kunst og kultur er i det hele tatt en av Vågås aller sterkeste sider. Dette vil være viktig i tida som kommer. Vi står overfor en ny teknologisk revolusjon som vil gjøre kunst, kultur og opplevelser til en enda større del av folks liv, og et enda større grunnlag for å skape levebrød og bosetting.

Samtidig står vi midt oppe i en utvikling mot et samfunn med større mangfold. Den kulturelle globaliseringen slår inn, ikke bare på grunn av innvandring, men enda mer på grunn av medierevolusjonen. Dette skaper en spenning mellom tradisjonskultur og det moderne, og mellom det lokale og det internasjonale. I dette perspektivet blir behovet for, og søken etter, identitet viktig for flere. Det gjelder både folk der de bor, og turister på jakt etter kulturelle røtter og «ekte» opplevelser.

Alt dette gjør det naturlig å bruke Ullinsvin til å fremme og utvikle kunst- og kulturbygda Vågå, ikke som et isolert prosjekt. I dette arbeidet er det behov for alle: Amatører og profesjonelle, kommunen og frivillige, organisasjoner og næringsliv, unge og gamle. Ullinsvin kan bli et samlende prosjekt for bygda, et prosjekt som peker fram mot et skapende og attraktivt miljø bygd på tradisjoner og fornyelse, et sted folk får lyst til å besøke og kanskje flytte til.

Hvordan kan Ullinsvin bidra til å utvikle Vågå som kulturbygd? Og hvordan kan kulturlivet i Vågå bidra til å utvikle Ullinsvin?

Vågå kommune må ta ansvar for helhet og framdrift. Kommunen må være innstilt på at dette vil koste både penger og administrative ressurser i mange år framover. For å optimalisere resultatet må kommunen også følge opp med andre tiltak overfor kultur- og næringsliv. Dette kommer vi nærmere inn på senere i rapporten.

Kommuneplanen for Vågå inneholder ingenting om Ullinsvin, men ett av tre satsingsområder innen næring og arbeid er formulert slik «Natur- og kulturbasert næringsutvikling tufta på mat, tradisjonskultur, natur og menneske si leikelyst.» Denne masterplanen kan oppfylle mye av disse ambisjonene hvis den blir fulgt opp.

Telemarksforskning utarbeidet i 2012 rapporten «Suksessrike distriktskommuner». De hadde gått gjennom en del distriktskommuner som har lyktes i utviklingsarbeidet, og lett etter fellestrekk for disse kommunene. Av funnene deres kan nevnes:

- Kommunene har lyktes i å utvikle en offensiv og optimistisk utviklingskultur.
- De har klart å utnytte «smådriftsfordeler»: Det er korte beslutningsveger. Alle kjenner alle og alle vet hvem som sitter på ulike former for kompetanse som kan komme til nytte.
- Ildsjeler og ressurspersoner løftes fram, «janteloven» er brutt.
- Det er utviklet lokale, uformelle nettverk der det tas initiativ. Alt behøver ikke innom kommunen for formelle beslutninger.
- Og så har de greid å få til et godt og tillitsfullt samarbeid mellom kommune, næringsliv og frivillig sektor.

4. Prestegarden Ullinsvin.

Prestegardene var ofte kultursentra i bygdene. Mange prester og prestefruer var kulturelt interesserte og opplyste. De kom med nye impulser fra studietid i København, fra virke i andre bygder eller fra litteraturen. Så også i Vågå. Munch-familien, Edvard Storm og Ole Bull er alle navn som gjennom virke eller slektsforbindelse kan knyttes til Ullinsvin.

Det har vært knyttet mange følelser og mye strid til Ullinsvin opp gjennom tida. Mine samtaler med folk i Vågå tyder på at vagværer flest nå er positive til prestegarden og ønsker at det skal skje en utvikling her.

Ullinsvin har en flott beliggenhet, med utsikt over Vågåmo og dalsidene på begge sider. Nærheten til sentrum er nesten enestående for et prestegardsanlegg. Det innebærer store muligheter til å innarbeide prestegarden og aktivitetene her som en del av tettstedet Vågåmo. Aksen fra Ullinsvin mot Vågå kirke er unik og innbyr nettopp til en slik sammenkopling.

Eierformen på Ullinsvin er ganske komplisert: Opplysningsvesenets Fond eier grunnen. Vågå historielag eier alle bygningene, bortsett fra telthuset som tilhører Det Waageske Compagnie og Svartkrutlag, mens Vågå kommune eier sokkeletasjen under fjøset. De fleste husene er fredet.

Faste leietakere er:

- Norsk Kulturarv har kontorer i sokkeletasjen under fjøset, leier av kommunen.
- Vågå husflidslag har kurs- og aktivitetslokaler i hovedbygningen, leier av historielaget.
- Kunsthandverkeren Sofie Kleppe bor i forpakterboligen, leier av kommunen gjennom framleie fra historielaget.

Sommeren 2017 drev Bokhandel'n Kafe sommerkafe i hovedbygningen: Cafe Edvard.

Bygningene for øvrig brukes stort sett som lager for historielaget og utstillingslokale ved arrangementer. Hagelaget har lagt ned et stort arbeid i å rydde og restaurere hagen, slik at hele gardsanlegget nå er i rimelig presentabel stand.

«Munchruta» har startpunkt med lyddusj på Ullinsvin. Anlegget har også en byste av Edvard Munch, laget av Jo Visdal og donert av Unn og Birger Bostad i 2013.

Både beliggenheten, historia, bruken i dag og utbyggingsplanene peker mot en satsing på Ullinsvin som kultursenteret i Vågå, et samlingspunkt for kulturaktivitetene i bygda.

5. Et konsept bygd på mangfold.

I vedlegg til rapporten ligger en oversikt over hvilke personer som på en eller annen måte har vært involvert i arbeidet med masterplanen, i møter, samtaler eller på annen måte. På denne måten har en fått en rimelig god oversikt over vagværenes holdning til galleriprosjektet på Ullinsvin. Alle er positive til utvikling på Ullinsvin. Det er store forventninger og mye optimisme. Det er stor enighet om at Ullinsvin må utvikles i sammenheng med resten av kulturlivet og at dette er et prosjekt som hele bygda må trekkes med i.

Men det også noe skepsis, bl.a. med bakgrunn i at utviklingen har tatt lang tid. Det er også en del skepsis til økonomien i prosjektet, både i driften og om kommunens økonomi tåler investeringen. Enkelte har motforestillinger mot å bringe inn for moderne arkitektur på Ullinsvin.

Erfaring fra andre steder viser at det er vanskelig å skape et bærekraftig konsept som bygger på en reindyrket aktivitet eller attraksjon. Det går i større samfunn, der besøkpotensialet og kundegrunnlaget er større. I vår situasjon må vi basere oss på flere aktiviteter som til sammen kan bidra til en bærekraftig helhet. Et mantra for prosjektet bør derfor være: Mest mulig aktivitet!

Men noen hovedgrep må vi bygge på:

Ideen om Galleri Ullinsvin var den utløsende faktor for masterplanarbeidet. Ombygging av låven ligger til grunn som et hovedelement i prosjektet. Konseptet bør imidlertid vurderes og bearbeides videre. Dette har vært tema i fase 3 i masterplanarbeidet. Formidling av kunst og kunstopplevelser blir ett av hovedgrepene.

Ullinsvin skal være et naturlig samlingssted for bygdefolket. Det bør legges til rette for at ulike arrangementer kan legges hit, både små og store, innendørs og utendørs, private og offentlige. Lag og foreninger bør inviteres til å legge aktiviteten sin hit. Det vil fortsatt være behov for mye frivillig innsats. Også en lokal institusjon som kulturskolen bør få mulighet til å legge aktivitet hit, enten det er undervisning, øving, konserter eller arrangementer.

I byggeprosjektet ligger det også inne gjenstandsmagasin for historielaget og kontor for Gudbrandsdalsmusea AS med folkemusikkarkivet i Nord-Gudbrandsdal. Sammen med Norsk Kulturarv vil dette utgjøre en kjerne for videre utvikling av et fagmiljø innen kulturhistorie og kulturvern. Dette bør ha nasjonale og internasjonale ambisjoner.

Med base i hovedbygningen driver husflidslaget aktivt kulturvern, med kurs og aktiviteter innen tradisjonelle handverksteknikker. Noe foregår på Ullinsvin, annet i egnede lokaler andre steder i bygda. Dette bør bygges på med profesjonell aktivitet: Ullinsvin som senter for husflid og kunsthåndverk, både tradisjonelt og moderne.

For å få dette til, må eiendommen Ullinsvin utvikles videre. På en slik eiendom vil det alltid være stort behov for vedlikehold. Det vil også være nødvendig med tilpassing til aktuell bruk, innenfor de rammer som fredningsbestemmelser og antikvariske prinsipper setter. Også utendørs vil det være behov for tiltak. Økt aktivitet gir også behov for bedre tilrettelegging overfor publikum, ikke minst av hensyn til å skape inntjening.

Beliggenheten innbyr til å se Ullinsvin som en del av tettstedet Vågåmo. Dette kan gi muligheter for ytterligere aktivitet på Ullinsvin. Det gir muligheter for å se ut over eiendomsgrensene når aktiviteten planlegges. Det gir også muligheter for næringsdrivende i Vågåmo å engasjere seg i det som skjer på prestegarden.

6. Ullinsvin som det sentrale elementet i kunst- og kulturbygda Vågå

6.1 Misjon

Den samfunnsmessige begrunnelsen for utviklingen av Ullinsvin er flerdelt, og kan summeres opp i følgende punkter:

- Bidra til økt livskvalitet i Vågå og Gudbrandsdalen.
Ullinsvin er et tradisjonelt samlingspunkt i Vågåsamfunnet. Utvikling av aktiviteter innen kunst og kultur her, vil bidra til å heve nivået på det sosiale og kulturelle livet i bygda, og å gjøre det mer interessant å bo her.
- Gi vekstimpuls til næringslivet i kommunen og regionen, særlig reiselivet og kulturbaserte næringer.
Ullinsvin kan bli en av bygdas viktigste attraksjoner, og trekke mange besøkende hit. Dette vil reiselivsnæringen dra nytte av. Men de tilreisende bidrar også med omsetning i øvrig næringsliv. Gjennom dette opprettholdes arbeidsplasser og tilbud av varer og tjenester til bygdas befolkning.
- Foredle den kulturelle kapitalen som Ullinsvin og området omkring representerer.
Ullinsvin er, sammen med Jultulheimen og kirka, et tyngdepunkt for kulturelle og kulturhistoriske aktiviteter i Vågå. Både gjennom de fredete bygningene, historie, utstillinger, konserter m.v., gir Ullinsvin og nærområdet et betydelig tilskudd til bygdas kulturliv og dens kulturelle identitet.
- Bidra til å bygge et miljø for profesjonelle utøvere innen kunst, kultur og handverk i Vågå og Gudbrandsdalen.
Galleri Ullinsvin vil være en av få visningsmuligheter for kunst og kunsthåndverk i distriktet. Men Gudbrandsdalen fostrer mange utøvere med profesjonelle ambisjoner. Galleri Ullinsvin kan inspirere ungdom til satsing på ei framtid innen kunst og kunsthåndverk, og gi dem et springbrett videre.
- Ta vare på den fredete eiendommen.
Bygningene på Ullinsvin ble fredet i 1991. Bygningene og hagen har blitt restaurert og satt i stand av Vågå historielag, Vågå hagelag og frivillige. Beliggenheten nær sentrum og kirka, gjør eiendommen særlig viktig for kulturmiljøet i Vågå.
- Utvikling av Ullinsvin som kompetansesenter
Kompetansebegrepet er noe som må utvikles over tid. Det opparbeides gjennom kompetansebyggende aktivitet, erfaringer, involverte personers egenkompetanse og faglige nettverk.

6.2 Visjon

Ullinsvin skal bli et landskjent besøksmål, basert på formidling av kunst- og kulturopplevelser på nasjonalt og internasjonalt nivå. Det skal knytte Vågå til den store verden!

Ullinsvin skal også utvikles som kjerne i et aktivt og innovativt handverksmiljø, basert på samvirke mellom gode handverkstradisjoner og moderne design, mellom profesjonelle og amatører.

Ullinsvin skal samtidig ivareta funksjonen som sosialt og kulturelt samlingssted for Vågå og Gudbrandsdalens innbyggere. Her skal det være aktivitet i alle hus, helst hele tida!

6.3 Nye muligheter for Vågå kulturliv

Galleri Ullinsvin gir en ny arena og nye muligheter for kunst- og kulturaktiviteter i Vågå. Selv om noen av lokalene blir bundet opp eller reservert for utstillingsformål, vil det også bli fleksible lokaler som ved riktig utforming og innredning kan gi verdifulle muligheter for lag og foreninger. Her er det viktig å tenke på allsidighet og fleksibilitet.

Galleriet vil innføre en ny profesjonell dimensjon i bygdas kulturliv. Dette bør gi stimulans til det eksisterende kulturlivet. Der vil en kunne inspirere ungdom til å utvikle talentet sitt. Forutsetningen for å lykkes med dette, er at det offentlige og organisasjonslivet tar tak i mulighetene og legger til rette for aktivitet og utvikling.

Dette gjelder ikke bare foto og visuell kunst, men også andre kulturuttrykk, som musikk og litteratur.

Ofte vil det være ønske om å skille profesjonelle utøvere og amatører. Gjennom Morten Krogvolds virksomhet i Vågå er det vist at det behøver ikke å være slik. Disse gruppene kan like gjerne styrke hverandre. I flere av kunstuttrykkene som er aktuelle her, er det dessuten betydelige gråsoner, særlig innen tradisjonskunst.

Det er også en forutsetning for å skape vekst og utvikling i kulturlivet at en ikke tvholder på det tradisjonelle. Ei bygd der tradisjonskultur står så sterkt som i Vågå vil ha godt av å konfronteres med nye, uvante, overraskende, kanskje sjokkerende og gjerne internasjonale uttrykk. Det skaper spennende møter og grobunn for ny utvikling.

For å utnytte mulighetene er en avhengig av ressurspersoner og ildsjeler, ikke bare av penger. Det innledende feltarbeidet har avdekket at det er mange ressurspersoner i Vågå. De finnes både i frivillige organisasjoner og i næringslivet. Et interessant trekk er at utflytta vagværer engasjerer seg i utvikling av heimbygda. Det er et tegn på sterk tilhørighet og identitet. Vagværer er

vagværer livet ut! En skal ikke se bort fra at det også finnes personer blant hyttefolket (fritidsinnbyggerne) som vil være interessert i å engasjere seg lokalt. Det vil være nødvendig å legge særskilt til rette for deres behov og situasjon.

Til tross for at de store byene vokser raskt, er det også en del utflytting. En stor del av de som flytter ut av byene, gjerne tilbake dit de kom fra, er ressurspersoner innen kultur eller kreative næringer. Sammen med aktivitetsmulighetene i naturen, er kultur kanskje det sterkeste trekkplasteret for tilflytting, noe som Vågå og andre distriktskommuner må vite å utnytte.

Generelt for ressurspersonene gjelder å få dem fram i lyset og la dem få boltre seg i det de interesserer seg for!

6.4 Frivillige organisasjoner

Frivillige gjør en formidabel innsats i kulturlivet i Vågå. Men vi må være realistiske med hensyn til hvor langt vi kan strekke den frivillige innsatsen. Særlig må en være oppmerksomme på ildsjelene, slik at de ikke brenner seg ut (som de fleste gjør før eller siden). Ildsjeler må oppleve at de blir verdsatt. Dessverre ser vi av og til at ildsjeler baksnakkes og bagatelliseres. De må snakkes opp, ikke ned, janteloven er farlig! En av informantene mine hevdet at «janteloven er vi ferdige med i Vågå». Det hadde vært fantastisk om det var slik!

Frivillige setter ikke priser på arbeidet sitt, men de setter pris på oppmerksomhet. Noen rosende ord, en blomst til jul, servering på dugnader osv er ting som koster lite, men betyr mye.

I de fleste lag og organisasjoner gjøres det en stor samfunnsinnsats. «Den tredje sektor» er en av hjørnesteinene som de skandinaviske demokratiene bygger på. Raushet fra det offentlige betaler seg godt i form av kulturell og sosial samfunnsbygging.

Vågå historielag har 430 medlemmer. De har stor aktivitet, med månedlige temamøter, har egne gjenstandssamlinger, gir ut årboka «Jutulen» og er involvert i prosjekter. De eier Jutulheimen, husene på Ullinsvin og flere eiendommer andre steder i bygda. Arbeidsomfang og ansvarsområde er så stort at laget har ønsket å begrense sitt engasjement i utviklingen av Ullinsvin til rollen som huseier. Historielaget blir likevel en nyttig medspiller i utvikling av eiendommen, i organisering av framtidig drift, og i arrangementer. Laget har god økonomi.

Vågå hagelag er ei undergruppe av historielaget. De gjør en kjempejobb med å utvikle hagen på Ullinsvin som attraksjon. Laget er fullt ut basert på dugnadsinnsats. Det er ofte lett å få folk til å bidra praktisk i dugnadsarbeid, det er mye verre å få dem til å ta ansvar. Laget har en sårbar organisering, uten formell leder og eget styre. Selv om tilknytningen til historielaget gir både praktiske og økonomiske fordeler, skaper fraværet av ansvars plassering risiko for at arbeidet en dag kan gå i stå. Nå er det tatt skritt i retning av bedre organisering, i og med at dugnadsgjengen er inndelt i grupper, med gruppeledere. Laget har for tiden brukbar økonomi, men trenger å utvikle inntektsbringende tiltak.

Vågå husflidslag har ca. 100 medlemmer. Det er en sterk organisasjon med mye aktivitet. De arrangerer kurs i mange forskjellige materialer og teknikker. De har hovedbase i hovedbygningen på Ullinsvin, men har også kursaktivitet andre steder i bygda, når Ullinsvin ikke egner seg. De ønsker fortsatt å være på Ullinsvin, men trenger først og fremst forutsigbarhet. Husflidslaget har stort potensial for utvikling i samhandling med profesjonelle og bør være en av hjørnesteinene på Ullinsvin. Prøveordningen med sommerkafe i år, gjør at laget måtte flytte ut vevstua si i sommer. Dette var ifølge laget uproblematisk, fordi de likevel ikke har aktivitet på denne tida.

Vågå kameraklubb har ca. 30 medlemmer, av dem 10 – 15 aktive. De har klubblokale på Vågå Hotell, med tilgang til mørkerom og annet utstyr. Laget utgir hvert år en kalender, men har liten utadvendt aktivitet ut over dette. De har imidlertid en del medlemsaktivitet, blant annet i samarbeid med andre kameraklubber. Klubben bør stimuleres til utvikling, og utfordres til å engasjere seg på Ullinsvin og i Vågåmo. I fotobygda Vågå kan de fylle inn et helhetlig aktivitetsbilde, sammen med Krogvolds kursaktivitet og Galleri Ullinsvin. Det trengs et frivillig engasjement også innen fotografering.

Når Galleri Ullinsvin kommer i gang, trenger bygda en kunstforening. En kunstforening kan bidra til å øke interessen for kunst, og kan bli en kilde til aktivitet i gallerilokalene, gjennom utstillinger, foredrag og medlemsaktivitet. Det er ikke nødvendig at kunstforeningen er eksklusiv for Vågå. Det er like naturlig med hele Ottadalen som nedslagsområde. Da blir det flere å rekruttere medlemmer fra og sannsynligvis flere som vil engasjere seg. Men den aktive basen kan gjerne være på Ullinsvin.

Vågå spel- og dansarlag har 150 medlemmer og er et av de sterkeste laga i folkemusikk-Norge. Musikken er spydspissen i Gudbrandsdalens fremste kulturbygd. Laget sto i 2016 for Landskappleiken med stor suksess, både arrangementsmessig og økonomisk. I framtida har laget ambisjoner om å arrangere Landskappleiken ca. hvert 5. år.

Det har tidligere vært arbeidet med et prosjekt med tittelen «Folkemusikkens hus». Flere av elementene i det prosjektet kan utvikles videre i forbindelse med Galleri Ullinsvin, med spel- og dansarlaget som partner. Det gjelder særlig aktiviteter som kan knyttes til folkemusikkarkivet, men også øvingslokaler. Spel – og dansarlaget kan bli en viktig samarbeidspartner i arrangementsutvikling.

6.5 Fagmiljø for kulturvern og tradisjonskunst, husflid og kunsthåndverk.

Stiftelsen Norsk Kulturarv er en interesseorganisasjon med formål å bidra til vern av kulturarven gjennom bærekraftig bruk. Organisasjonen har 4 ansatte, hvorav 2 – 3 har base på Ullinsvin. Norsk Kulturarv deler ut Olavsrosa, et kvalitetsmerke for opplevelser basert på kulturarven, driver Norsk Smaksskule for barn og ungdom, gir ut medlemsbladet Kulturarven, og administrerer aksjonene Rydd et kulturminne og Ta i et tak.

Gudbrandsdalsmusea AS er regionmuseum for Nord- og Midt-Gudbrandsdalen, med Opplandsarkivet og Folkemusikkarkivet. Museet driver Jutulheimen. Museet vil få kontor og lokaler for folkemusikkarkivet i den nye galleribygningen. Museet fungerer også som rådgiver for Vågå Historielag som eier Jutulheimen og huser på Ullinsvin.

Historielaget eier bygningene og skal bygge gjenstandsmagasin som del av Galleri Ullinsvin. Magasinet skal driftes av Gudbrandsdalsmusea AS.

Denne samlokaliseringen vil kunne skape grobunn for framvekst av et interessant fagmiljø dersom flere profesjonelle aktører innen beslektede fag etablerer seg i Vågå og på Ullinsvin. Dette vil også frivillige aktører, lag og foreninger kunne dra nytte av og bidra til.

Se kapittel 8 om Utviklingsprosjekt for husflid og kunsthåndverk.

6.6 Hvordan bygge videre på Edvard Munch?

Edvard Munch er det største internasjonale navnet blant norske kunstnere, sammen med Edvard Grieg og Henrik Ibsen. Hans verker oppnår svimlende summer ved auksjoner verden over.

I 2013 var det 150 år siden Edvard Munch ble født. Vågå var en av kommunene som deltok i jubileet. I etterkant har Munchkommunene fortsatt samarbeidet gjennom nettverket «Edvard Munch – kunsten og livet». De andre er Kragerø, Åsgårdstrand, Løten, Vestby, Moss og Fredrikstad. Nettverket jobber med fellestiltak for å fremme interessen for å oppsøke Edvard Munchs verden, som genuint interessert i Munch, som kunstinteressert eller som vanlig turist. Dette er et nyttig nettverk å delta i, og Vågå bør fortsatt ha sin plass der.

En av oppgavene som Munchnettverket har tatt på seg, er å utvikle Edvard Munch som trekkplaster i reiselivet. Temareiser er i vekst, og særlig reiser med ulike kulturbaserte temaer. Jfr. kronikk av Dag Aanderaa i Nationen 20. mars 2017: <http://www.nationen.no/kronikk/kan-henrik-ibsen-gjenfortrylle-reiselivet/>

Den felles satsinga for Vågå og Løten kommuner i samarbeid med destinasjonsselskapene om etablering av den nordlige Munch-ruta «Munch 2.0 Nord», har som mål å tilby et sterkere, mer profesjonelt og helhetlig tilbud på Munch-reise nord for Oslo. Denne satsingen vil kunne være et viktig bidrag for å utvikle og synliggjøre Munch-produktene i Vågå.

Innovasjon Norge skrev dette ved avslutningen av jubileumsåret 2013:

«Årets vellykkede Munch-jubileum ble avsluttet nå i desember. For reiselivet har året på flere måter vært et skrik av suksess, og en påminnelse om at kultur i norsk reiselivssammenheng bør utnyttes i større grad og utgjøre en større del av det totale norske reiselivsproduktet. ... Reiselivsdirektøren tror nå at resultatet av Munch-jubileet viser at reiselivet i større grad må bli flinkere til å inkludere kultursegmentet i den totale reiselivsopplevelsen. I følge turistundersøkelsen til Innovasjon Norge er det svært mange utenlandske turister som etterspør kulturbaserte opplevelser som sightseeing, besøk til historiske steder og bygninger, kunstutstillinger og museer. Samtidig ser vi at det er innenfor dette segmentet turistene legger igjen mest penger, og dette gjelder både norske og utenlandske feriereisende.»

Visit Norway promoterer på sine hjemmesider Edvard Munch som trekkplaster, sammen med Edvard Grieg og Henrik Ibsen, gjennom å kombinere besøk på Munchmuseet med Peer Gynt-oppsetningen på Gålå. Dette er et produkt som bør kunne utvides eller varieres, der Edvard Munchs relasjon til Vågå blir interessant å oppsøke.

<https://www.visitnorway.no/aktiviteter-og-attraksjoner/hva-skjer/festivaler/peer-gynt/mer-om-peer-gynt/edvard-munch-og-peer-gynt/>

Munchruta er etablert som et lokalt opplevelsestiltak om Edvard Munch. Det er ei vandringsløype fra Vågå kyrkje via Ullinsvin til Jutulheimen, med innlagte informasjonsposter og lyddusjer. De som følger med på trafikken hevder at den er mye brukt.

Munchruta kan utvikles videre med nye poster og mer informasjon. Den kan også utvikles i retning av ei trimløype, for derved å bringe inn folkehelseaspektet. Men den kan også utvikles som ei kunstrute som tar for seg hele bygda, og ta med steder som har interesse i kunsthistorisk sammenheng, f.eks. fra Vågåsommeren 1894, Skultbakken og andre. Etablering av kunstgalleri på Ullinsvin, med andre kunstnere, gjør det naturlig å fokusere på kunst i Vågå i bredere forstand.

Sommeren 2017 ble det prøvd ut en ordning med guiding av Munch-vandringa i Vågå. Det ble også prøvd med helgeåpen kafe i Ullinsvin, «Cafe Edvard», og konsertserien «Ut i vår hage» som også ble arrangert i Ullinsvin. Satsinga var et samarbeid mellom Vågå kommune og en privat næringsaktør. Tiltakene ble tatt godt imot av publikum og skapte mye positiv blest. Samtidig må en erkjenne at det tar tid å etablere, utvikle og gjøre kjent nye tilbud og aktiviteter.

Edvard kom til Vågå over fjellet via Sikkildalen, Sjodalen, Randsverk og Lemonsjøen. Denne ruta kan etableres som ei vandringsrute, med merking og informasjonspunkter. Den vil naturlig gå forbi Prestegardssetra, og i historiefortelling knyttes til Ullinsvin på denne måten også. I større sammenheng kan den inngå som DNT-sti i en manglende tverrforbindelse mellom Jotunheimen og Rondane, gjennom Jettdalen til Dovre og videre til Haverdalsseter i Rondane.

Familiemessig tilknytning danner grunnlag for etablering av Stiftelsen Munchpunkt Vågå med baiss i gardshotellet på Gammel-Kleppe. Dette gjør Ullinsvin og Gammel-Kleppe til to geografiske pillarer i videre satsing på Edvard Munch i Vågå. Produkter og tiltak bygd på Edvard Munch bør utvikles med Ullinsvin og Gammel-Kleppe i samvirke. Gammel-Kleppe og Ullinsvin hører også i markedsføringssammenheng naturlig sammen. På Ullinsvin bør det vises til og informeres om Gammel-Kleppe og motsatt.

Produktene vil imidlertid ha forskjellige målgrupper. Produktet som er sentrert omkring Vågåmo, Ullinsvin og Vågå kyrkje, vil rette seg mot alle besøkende, både de som kommer på grunn av Edvard Munch, for å besøke Ullinsvin eller kyrkja, og alle andre tilreisende, så vel som lokalbefolkningen. Munchpunkt Vågå på Gammel-Kleppe vil rette seg mot den første gruppa, de som er genuint interessert i Edvard Munch og de som vil fordype seg i hans kunst og personlige historie, eller i Munchslekta og de mange andre betydningsfulle personene som denne slekta har fostret.

I 2016 ble det gitt ut ei kokebok basert på gamle oppskrifter som var skrevet ned av Christine Munch, prestefrue i Vågå og Edvard Munchs oldemor. Dette er ei praktbok som egner seg som suvenir for besøkende på Ullinsvin. Den er også interessant å bruke i utvikling av et serveringstilbud knyttet til Ullinsvin og andre spisesteder i Vågå, og utvikling av lokale produkter for salg.

Men Vågå har som kunstkommune mye mer å by på enn Edvard Munch. Kristen og Halfdan Holbø var vagværer. Mange av de store norske kunstnerne besøkte Vågå for lengre eller kortere periode. I 2019 er det 125 år siden Vågåsommeren, da de fleste av de som betydde noe i norsk bildekunst, samlet seg i Vågå. Dette var midt i «gullalderen» i norsk kunst, som regnes fra ca. 1880 til ca. 1905. Da ble Vågå satt på det nasjonale kunstkartet. Det finnes derfor flere grunner

enn Edvard Munchs slektstilknytning, til å markere Vågå som kunstbygd. Å lage en ny Vågåsommer i 2019 kan være en fin start på dette.

6.7 Foto som kunst og allemannsaktivitet

Fotografering er verdens mest populære fritidsaktivitet, ved siden av sportsfiske. Alle har et forhold til foto. De fleste bruker et kamera eller en mobiltelefon til å dokumentere hendelser og opplevelser. De færreste, men stadig flere, er opptatt av fotografi som kunst.

I Vågå har en av Norges fremste fotografer, Morten Krogvold, hatt kursvirksomhet siden 1989. Hans workshops i Vågå har til sammen hatt 8.000 deltakere! Det er mer enn på alle Krogvolds andre workshops til sammen. Dette har pågått uten at det har gitt noen synlige synergier i Vågå. Ingen, utenom Vågå Hotell, som huser aktiviteten, har gjort noe for å vegetere på den oppmerksomheten som Krogvolds virksomhet i bygda har gitt.

Ideen om et Galleri Krogvold er nesten like gammel som kursvirksomheten hans. Men planene har aldri vært så konkrete og nær materialisering som nå. Galleriplanene omhandles i kapittel 7.

Krogvolds virksomhet har nesten ikke hatt noen ringvirkninger i form av annen aktivitet i bygda. Hva kan gjøres med det?

Det første er at virksomheten må synes. Det bør etableres utstillingspunkter for foto i sentrum og i offentlige bygg.

Det neste er at den lokale frivillige aktiviteten innen foto bør styrkes. Vågå kameraklubb bør få konkrete oppgaver og utfordringer i tilknytning til Ullinsvin og ellers i lokalsamfunnet. Det kan gå på utstillinger, kurs, konkurranser, fototreff, arrangementer m.v. Vågå bør framstå som Norges fotokommune nr. 1. Det holder da ikke å si det, men å utvikle aktivitet som kan forsvare det. Muligheten for å legge inn et fotoatelier i galleribygningen (låven) bør vurderes, uten at en dermed skal ta vekk aktivitet fra Vågå Hotell.

Det tredje punktet er at ettermarkedet bør utvikles. Det er svært sannsynlig at mange av de 8.000 deltakerne vil la seg friste til å komme tilbake til Vågå, dersom det lages interessante opplegg som de kan delta på. De er en opplagt målgruppe for aktiviteter i tilknytning til Galleri Ullinsvin.

Det fjerde punktet er etablering av samarbeid med Nordic Light om en avlegger av fotofestivalen i Kristiansund. Dette vil sannsynligvis være en mer effektiv strategi enn å prøve å etablere en egen, sjølstendig fotofestival.

Det femte punktet er å gjøre mer ut av historiske foto fra Vågå, eksempelvis Wilses bilder og Kjell Andersens samling. Her ligger det til rette for samarbeid mellom historielaget, kameraklubben og Gudbrandsdalsmusea. Hva med å lage en lokal variant av Oscar Puschmanns gjenskapning av gamle motiver? Det kan være en oppgave for et slikt samarbeid.

6.8 Arrangementsarena for alle

Det beste virkemidlet for å samle bygdefolk (og andre) på Ullinsvin er arrangementer. Mange lavterskelarrangementer, i privat og offentlig regi, vil trekke folk til Ullinsvin og bidra til å gjøre stedet til et naturlig samlingssted.

Arrangementer kan være lønnsomme. Tidligere var det økonomiske målet for de fleste arrangører å få dekket kostnadene. Nå har arrangementer blitt en hel industri. Det gjelder først og fremst de store arrangementene, men de fleste store har begynt i det små. Det er f.eks. tilfelle med Peer-Gynt stemnet.

Ullinsvin brukes til arrangementer allerede, blant annet under Vågå-Dågå. Handverksveka kan bli et årlig arrangement. Det kan ha et stort utviklingspotensial, særlig sett i sammenheng med Kirsten Visdals prosjekt Handverk +. Det største arrangementet innen handverk og husflid her i landet, er Rennebumartnan. De profilerer seg under mottoet «håndverk i tradisjon og ny design». Den kan være verdt et besøk.

<http://www.rennebumartnan.no/fotominer-d-rennebumartnan/tema-2/>

Ullinsvin kan ha en mindre rolle i store arrangementer som f.eks. Landskappleiken, men den viktigste funksjonen vil prestegarden ha som arena for mindre lavterskelarrangementer, i galleriet eller utendørs, og inkludert bruk av småhusene.

6.9 Strukturell modell

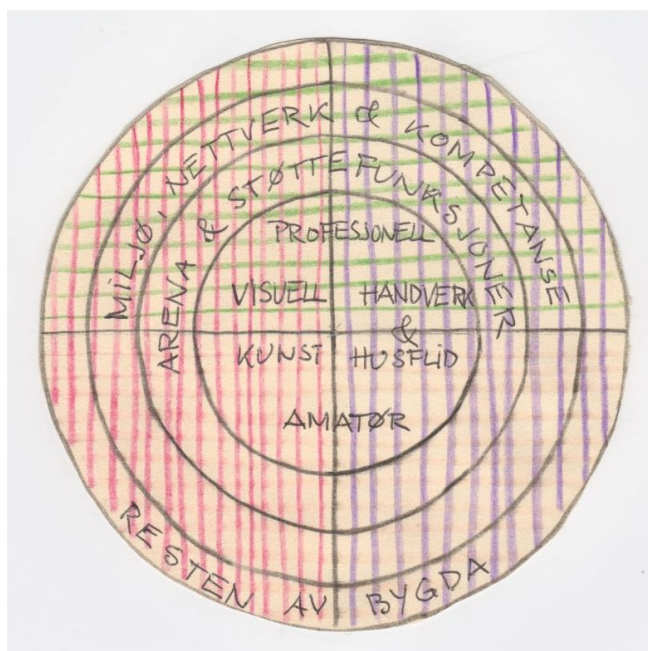
Nedenfor er det gjort et forsøk på å framstille de tankene som er beskrevet ovenfor, i en visuell modell.

Innerst ligger kjerneaktiviteten, de to hovedpillarene for satsingen på Ullinsvin: Visuell kunst og handverk og husflid, både profesjonelle utøvere og amatører.

Utenpå dette ligger arenaen og støttefunksjonene: Utstillingslokaler, arrangementer, servering, butikk m.v.

I den tredje ringen kommer de miljømessige forholdene: Fagmiljø, nettverk og kompetanseutvikling, i vid forstand, med nasjonale og internasjonale forgreininger.

Ytterst ligger resten av bygda: Kommunen, næringslivet, frivillige organisasjoner og «menigmann», som alle må få et forhold til Ullinsvin og aktivitetene der.

7. Galleri Ullinsvin

7.1 Bakgrunn

Nesten like lenge som Morten Krogvold har hatt aktivitet i Vågå, har det vært planer om å etablere et Galleri Krogvold, som et sted der hans egne og kursdeltakernes arbeider kan vises. Lokaliseringsforslagene har vært mange: Ullinsvin, Kræmar-Sandbu, Klones, Vågå Hotell, og nå er planene tilbake på Ullinsvin.

Prosjektet har nå fått navnet Galleri Ullinsvin. Det markerer at det skal bli noe mer enn bare utstillingssted for Morten Krogvold. Det er aktuelt med både permanente og temporære utstillinger innen både foto og andre kunstuttrykk.

Et spørsmål blir i hvor stor grad foto skal prege prosjektet. Skal det ha en tydelig fotoprofil, eller skal det stå fram som et mer allsidig sted for visning av kunst? Skal det også kunne brukes til visning av kunsthåndverk og husflid eller være et rent kunstgalleri? Alt dette ligger innenfor de prioriterte satsingsområdene for Ullinsvin som sentralt element i kunst- og kulturbygda Vågå.

7.2 Morten Krogvold og hans kunst

<http://mortenkrogvold.no/>

Morten_Krogvold-foto-Knut-Koivisto

Morten Krogvold er kanskje Norges mest kjente fotograf. Han har særlig markert seg som portrettfotograf. I 1979 ble han som den andre fotografen i Norge antatt på Høstutstillingen, hvor han også har

vært representert med bilder flere ganger seinere. Han har fått flere priser og utmerkelser, bl.a. Ridder av St. Olavs orden, Hasselblad Masters, Fotografiprisen, Oslo bys Kulturpris og kulturprisen for Vågå.

I tillegg til kursene i Vågå siden 1989, holder han kurs andre steder i Norge, og har også holdt kurs i flere andre europeiske land, samt i USA, Kina og Sør-Afrika.

I Vågå vil han bli. Han føler tilhørighet til bygda, og er godt fornøyd med fasiliteter og service på Vågå Hotell. Men han vil sette pris på at galleriplanene blir realisert. Krogvold føyer seg inn i rekken av kjente kunstnere som har hatt Vågå som arbeidssted, eller har annen tilknytning til bygda.

7.3 Kvalitetsmål for Galleri Ullinsvin

- Utgangspunktet for Galleri Ullinsvin er å etablere et permanent visningssted for Morten Krogvolds fotokunst, og presentasjon av fotografier fra elever på hans kurs og workshops.

Utstillingsprogrammet for denne delen av galleriet bør Krogvold sjøl ha avgjørende innflytelse på.

- I tillegg skal det utvikles et kunstgalleri med internasjonale ambisjoner, basert på foto, malerier, grafikk, skulptur og annen visuell kunst. Dette skal forsterkes gjennom nettverkssamarbeid med beslektede institusjoner i Norge og internasjonalt. Begrunnelsen for å ha internasjonale ambisjoner ligger i tilknytningen til navn som Morten Krogvold, Kjell Erik Killi Olsen og Edvard Munch, men også til de norske gullalderkunstnerne og andre internasjonalt kjente personer med rot i Vågå, som forfatteren Knut Hamsun, mesterkokken Arne Brimi og botanikerne Thekla Resvoll og Hanna Resvoll Holmsen.
- Kvalitetssikringen bør skje gjennom et kunstfaglig utvalg med 3 profesjonelle kunstnere, kritikere eller kuratorer, der Morten Krogvold inviteres inn som en av de 3. Begrunnelsen for å bruke et utvalg i stedet for en enkelt kurator, er at dette styrker nettverket omkring galleriet. Utvalget bør ha det avgjørende ordet i sammensetningen av utstillingsprogrammet, herunder fordelingen mellom foto, annen visuell kunst og kunsthåndverk. Dersom det ikke er mulig å stable på beina en profesjonelt kunstfaglig utvalg, kan den nest beste løsningen være å knytte til seg kunstfaglig kompetanse som rådgivere. Det bør også søkes samarbeid med Kunstnersenteret i Oppland.
- Galleri Ullinsvin skal gi visningsmuligheter og være et springbrett for unge, lokale kunstnere. Å få stille ut på Ullinsvin, sammen med anerkjente kunstnere, bør være et måløyne som unge, lokale kunstnere streber imot. Det bør etableres en stipendordning knyttet til dette, jfr. hovedkapitlet om Galleri Ullinsvin. Dette kan gjerne skje i samarbeid med Ringeby Prestegard, der det er foreslått liknende tiltak, som en felles sak for Gudbrandsdalen.
- Et eventuelt fast galleri for Kristen og Halfdan Holbøs kunst, bør avgjøres i samråd med arvingene og den kunstfaglige komiteen.
- Galleri Ullinsvin skal også tiltrekke seg kunstnere som arbeidssted, jfr avsnitt om kunstnerbolig og Artist in Residence.
- Det bør etableres en kunstforening tilknyttet galleriet, som kan gjøre Galleri Ullinsvin til et naturlig midtpunkt og samlingssted for kunstinteresserte i Gudbrandsdalen, og tilføre galleriet frivillig arbeidshjelp i forbindelse med montering av utstillinger, vakthold, pakking og utpakking m.v. Det bør også etableres en venneforening som kan involveres i mange av disse oppgavene.
- Galleri Ullinsvin skal gjennom utstillinger, foredrag, temamøter og andre aktiviteter drive formidling av kunnskap om kunst, kultur, kunsthåndverk, kulturhistorie, hagebruk og beslektede temaer, i egen regi eller i regi av frivillige organisasjoner, kulturetaten i kommunen eller andre.
- Galleri Ullinsvin skal være et sted som lokalbefolkningen er stolt over å kunne snakke om, bruke og å vise fram.
- Galleri Ullinsvin skal være fremst i minnet hos tilreisende, gjennomreisende og hyttefolk, som et sted verdt å besøke.

- Galleri Ullinsvin skal være et sted som media trekker fram som et anbefalt besøksmål og et forbilde innen formidling av kunst, kultur, kunsthåndverk, kulturhistorie og hagebruk. For å lykkes, er bygging av renomme det aller viktigste.

7.4 Byggeprosjektet

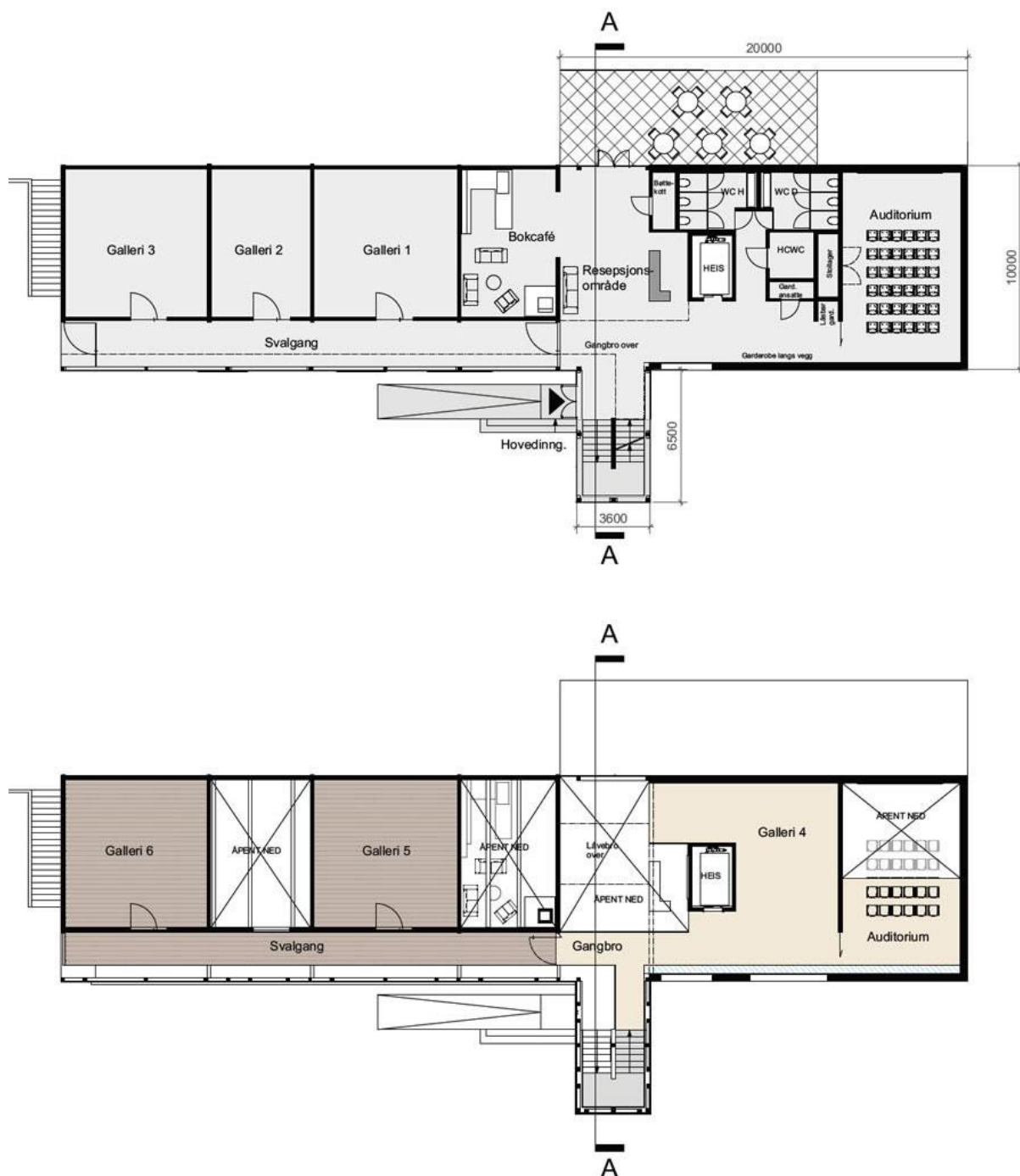
Galleriet planlegges lagt inn i et byggeprosjekt på Ullinsvin. BASE Arkitekter v/Jan Digerud har tegnet et prosjekt i 3 deler:

- Ombygging av eksisterende tømmerlåve. Den har opprinnelig ikke stått på Ullinsvin, men er flyttet hit fra Sjoa.
Denne delen inneholder i 1. etasje 3 utstillingslokaler, ett lite og 2 større, samt en bokkafe. Det minste utstillingslokalet og bokkafeen går over 2 etasjer. 2. etasje inneholder 2 utstillingslokaler.
- En ny del som utvidelse av låven i lengderetningen mot nord, med samme ytre form og tilnærmet samme dimensjon. Denne delen inneholder i 1. etasje en toalettavdeling og et auditorium. 2. etasje inneholder et utstillingslokale / aktivitetslokale og en hems med publikumsplasser over auditoriet.
- Et mellombygg, hovedsakelig i glass, med inngangsparti, resepsjon og trapperom, samt bru mellom den nye og gamle delen i 2. etasje.
- I tilknytning til den nye delen bygges et magasin for sambruk mellom Vågå historielag og Gudbrandsdalsmusea AS. Dette kan senere utvides og legges til rette også for Galleri Ullinsvin, med heis for transport av kunst og museumsgjenstander.

Anbudsmateriale for prosjektet er utarbeidet av Nordplan Gudbrandsdal, Vågå. I forprosjektet er kostnadene satt til 22,5 mill. kr. Kostnadsoverslaget må verifiseres.

Prospektet er presentert på arkitektkontoret BASE's hjemmeside:

http://baseark.no/naering/galleri_krogvold/

Kulturarvenheten i OFK skriver i brev til Vågå kommune den 24. mars 2017: «Kulturarvenheten vurderer etableringen av Galleriet som positivt. Tilbygget, med sin moderne utforming, vil kunne bli et fint supplement og kontrast til det fredete bygningsmiljøet. Samtidig vil prosjektet kunne bidra til en aktivisering av området gjennom å ta i bruk eksisterende bygninger innenfor de rammer fredningen setter.

I fellesbestemmelsen § 4 stilles det krav om utomhusplan i målestokk 1:500 / 1:1000. Dette savnes i oversendelsen. Det er viktig her å ta hensyn til elementer i terrenget, jfr. § 12 d.) Vi ber om at Kulturarv får utomhusplanen til uttalelse siden den vil ha betydning for helheten i anlegget inkludert de freda bygningene.»

7.5 Bruk av gallerilokalene

Det blir mye plass i galleribygningen. De 6 gallerilokalene må fylles, men alle behøver ikke fylles med kunst til enhver tid. Her, som ellers i prosjektet, må målet være mest mulig aktivitet.

En bør unngå permanente og statiske utstillinger. Også Krogvolds utstilling må leve. Det er det som holder interessen oppe og gjør at publikum kommer tilbake flere ganger. Likevel bør det være en tråd i utstillingene. Galleri Ullinsvin må få en profil.

Det synes sjølsagt at Morten Krogvold får disponere ett av de store gallerilokalene i 1. etasje. Han må ha en sentral plassering i galleriet som han har sådd spiren til.

Bilder av Vågåmalerne Kristen og Halfdan Holbø er ønsket inn som fast utstillingstema i galleriet. Det er kontakt med arvingene deres om dette. For Holbøutstillingen må det inngås en avtale med eierne av kunsten, som er Kristen Holbøs barnebarn, der varighet, vilkår og driftsmodell inngår.

«Verdenskunstneren» Kjell Erik Killi Olsen har nylig flyttet til Vågå. Han har gitt uttrykk for at han kommer til å stille ut i Vågå. Hans posisjon i dette prosjektet er ikke utviklet, men kan bli interessant.

«Vågåsommeren» er et begrep i norsk kunsthistorie. Dette er et interessant tema å utvikle utstillinger over, både som fenomen og med fokus på enkeltkunstnere. Interessant kan det også bli å utvikle aktiviteter over temaet. Her ligger det også prosjektmuligheter, i samarbeid med universiteter og museer.

Vågå kommune og Vågå historielag eier begge mye kunst som ikke er tilgjengelig for folk flest til vanlig. Denne kunsten bør brukes i temautstillinger.

Det bør kunne disponeres plass til temporære salgsutstillinger av ulike typer kunst. Det er sjelden vanskelig å fylle opp gallerilokaler med salgsutstillinger. De fleste kunstnere, med unntak av de store og ettertraktede navnene, er på leting etter utstillings- og salgsarenaer. Hvis en ikke er kritisk til hvem en tar inn, kan en risikere å få vansker med å få «de store» til å stille ut her.

Med det fokuset som er på Edvard Munch i Vågå, er det naturlig at han også markeres i galleriet. Munchruta bør profileres i resepsjonen. Dette bør være startpunktet for ruta. I tillegg bør det vurderes å fokusere på kunsten hans, for eksempel på en vegg i forbindelse med resepsjon og inngangsparti.

Galleri 4 i 2. etasje er egnet som et aktivitetslokale. I forprosjektet er dette rommet foreslått disponert til «sanse-rom» for barn og unge. Det foreligger allerede tilsagn om tilskudd til dette formålet.

Kulturskolen bør ha mulighet til å vise sin produksjon her. Gjennom sanse-rom, utstillingsmuligheter for kulturskolen, aktiviteter og pedagogiske opplegg i samarbeid med skoleverket, skal galleriet også være et sted der barn og unge føler seg hjemme og utvikler en tilhørighet.

Det har kommet forslag om utstilling av arkeologiske gjenstander i galleriet, ved utlån fra Kulturhistorisk Museum. En permanent arkeologisk utstilling mener jeg vil bidra til en altfor sprikende profil. Den bør eventuelt få en annen plassering, men kan eventuelt vurderes som en temporær temautstilling. KM låner ut gjenstander fra samlingen, men har krav om brann- og tyverisikring, samt klimastyring.

Ullinsvin har en skulptur i dag: Bysten av Edvard Munch i hagen, laget av Jo Visdal og donert av Unn og Birger Bostad i 2013. En bør være åpen for å bruke utearealet til plassering av andre skulpturelle kunstverk. Det er heller ingenting i vegen for å vise andre typer kunstverk utendørs. Det finnes gode eksempler på at det er gjort, f.eks. med foto.

Innenfor målet om mest mulig aktivitet hadde det vært interessant med atelier for foto og bildende kunst i prosjektet. Særlig i forbindelse med en gjestekunstnerordning vil det være nyttig, i kombinasjon med forpakterboligen som kunstnerbolig. Dette er ikke lagt inn i planene for galleribygningen, men kan være mulig i hovedbygningen.

Krogvold har sine kurslokaler på Vågå Hotell, og de bør fortsatt være der. Det er viktig for den sosiale profilen som disse kursene her, der deltakerne skal være tett på hverandre i et avgrenset miljø mens kurset varer, bor og arbeider sammen. En skal likevel ikke se bort fra et det i visse sammenhenger kan være bruk for auditoriet eller et atelier på Ullinsvin. Og som utstillingslokale for eleverarbeider vil det kunne være nyttig.

7.6 Utstillingsprofil

Morten Krogvold bør rå over sin egen utstilling, men dette må følges opp med en avtale som sikrer eierskap og driftsmodell etter hans tid.

Det må stilles gjennomgående høye kunstneriske krav til utstillingene. Kvalitetssikring av den enkelte utstilling må skje gjennom kuratering. Det bør opprettes en kunsthaglig komite på f.eks. 3 medlemmer, med anerkjente kuratorer. Morten Krogvold bør inviteres inn som medlem i komiteen.

Som hovedregel bør kunstnere inviteres til å stille ut. Galleri Ullinsvin bør drives på en slik måte at det får godt ord på seg i kunsthaglige miljøer, og dermed blir et attraktivt sted å stille ut. Kunstnerne bør kunne stole på at de og kunsten deres får en profesjonell behandling.

Den kunsthaglige komiteen bør også få ansvar for kvalitetssikring av det helhetlige utstillingsprogrammet, ut fra de målsettinger som en blir enige om at utstillingene skal strebe mot:

- Utstillingene skal skape grunnlag for debatt og meningsutveksling, for å gjøre Galleri Ullinsvin til et interessant sted å oppsøke.
- Utstillingene skal fylle spennet mellom det lokale og globale, for å bringe Vågå nærmere verden.
- Utstillingene skal sette tradisjonskunst og aktuell kunst i kontrast, for å skape refleksjon over tid og utvikling.
- Utstillingene skal ha en pedagogisk misjon, for å gi kunnskap om kunst og stimulere kunstinteressen.
- Utstillingene kan gjerne gå ut over lokalene, utendørs og i samvirke med andre aktører i lokalsamfunnet, i næringslivet, organisasjoner og offentlig virksomhet, for å utvikle helheten i kunst- og kulturbygda Vågå.
- Utstillingene bør følges opp med temakvelder, foredrag og debatter, for å bruke kunsten til å gi kunnskap og bakgrunn for meningsdannelse. Dette kan gjerne skje i regi av en kunstforening eller en annen organisasjon, eller av biblioteket.
- Uavhengig av punktene ovenfor, bør en være åpen for å la unge kunstnere fra Gudbrandsdalen få anledning til å stille ut. Dette kan for eksempel skje ved at en kunstner, etter en søknadsprosess, plukkes ut hvert år, i kombinasjon med en

stipendordning. Dermed vil det kunne bli status blant unge som satser på kunst, å få stille ut her.

De kunstneriske uttrykkene bør spenne over både foto, maleri, grafikk, skulptur og kunsthåndverk.

Galleriet skal leve. Skiftende uttrykk og skiftende temaer kan gi en dynamisk profil uten å virke sprikende, dersom de settes sammen på riktig måte.

For å skape en ryddig og tydelig profil på galleriet, vil jeg foreslå at 1. etasje i hovedsak disponeres til foto, 2. etasje til andre kunstuttrykk. Ut over dette bør disponering av rommene bli den kunstfaglige komiteens oppgave og jeg går ikke nærmere inn på den. Det samme gjelder valg av innredning og utstillingsutstyr.

7.7 Magasin og arkiv

Gudbrandsdalsmusea AS skal ha kontorplass i forbindelse med Folkemusikkarkivet i underetasjen, og flytter inn i januar 2018. Fra før har Norsk Kulturarv lokaler i underetasjen under fjøset. Disse to profesjonelle virksomhetene blir viktige partnere i utvikling av et fagmiljø på Ullinsvin.

Det skal bygges et magasin for gjenstander og kunst under låven, til disposisjon for galleriet, Gudbrandsdalsmusea AS og Vågå historielag i fellesskap. Brann- og tyverisikring, samt klimastyring, blir viktige hensyn å ivareta.

Av hensyn til gitt finansieringstilsagn fra private bør magasinet frigjøres fra totalprosjektet som en første etappe. I august 2017 er det oppnevnt byggekomite for magasinet. Vågå historielag blir byggherre og skal stå som eier av magasinet.

Folkemusikkarkivet vil kunne danne utgangspunkt for aktivitet, med både musikere, forskere og andre. Forprosjektet for «Folkemusikkens hus», utarbeidet av Trond Ole Haug i 2006, kan brukes som grunnlag for å utvikle aktivitet i tilknytning til Folkemusikkarkivet.

7.8 Forsamlingssal

Salen får ca. 50 plasser, ca. 36 i 1. etasje og ca. 14 på hemsen (ifølge arkitektens illustrasjon). Det kan bli et nyttig rom, til bruk ved besøk av skoleklasser, turistgrupper eller andre grupper, eller ved foredrag, undervisning, møter og temakvelder, samt i arrangementer på Ullinsvin. I og med at det får flatt golv, kan det også leies ut til andre typer arrangementer.

7.9 Mat og butikk

På et slikt sted forventer besøkende å kunne få kjøpe en kopp kaffe og litt attåt. Det er avsatt areal til en liten bokkafe i prospektet. Denne må sees i sammenheng med serveringsvirksomhet i hovedhuset, der det i år har vært sommerkafe.

Selv om plassen er liten og det ikke er tilgang til kjøkken, kan serveringen gjøres til en mer minneverdig opplevelse enn standarden kaffe og vaffel, ved å hente inspirasjon fra «Christines kokebok», for eksempel ei «signaturkake». Bokkafeen bør innredes med tanke å gi besøkende en

trivelig kaffepause. Poenget er at også denne delen av tilbudet må leve opp til et ønsket helhetlig kvalitetsnivå i galleriet.

I museer, gallerier og andre publikumsattraksjoner, har butikk blitt en stadig viktigere inntektskilde. I starten kan den drives fra resepsjonen. Bokkafeen kan også i en viss utstrekning brukes. Plassen begrenser vareutvalget, men det bør dreie seg om artikler knyttet til kunst, de aktuelle kunstnerne, Munch og suvenirer fra Gudbrandsdalen. Bøker, plakater, reproduksjoner er særlig aktuelt, i tillegg til kunst fra salgsutstillinger.

Det bør også tas inn et utvalg av suvenirer, helst med direkte tilknytning til Vågå, med høy kvalitet.

Som del av en større satsing på kunst, kunsthåndverk og husflid, bør det legges inn et utsalgssted for produkter fra det nettverket en bygger opp. Det kan ligge i sentrum eller på Ullinsvin. En fremragende mulighet på Ullinsvin er fjøset. Dette er stort nok og har rett miljø til at det kan bygges opp et attraktivt butikklokale for slike gjenstander. Det ligger også bra plassert i forhold til galleriet og en restaurant som foreslått ovenfor. En slik butikk bør en ha høye ambisjoner for, både med hensyn til kvalitet og marked.

Hvis en lykkes med å bygge et allsidig fagmiljø, med tilknyttet nettverk for husflid, tradisjonskunst og kunsthåndverk, bør en sikte på en landsdekkende, gjerne også internasjonal, kundegruppe. Gjennom nettutstillinger og nettbutikk bør dette kunne være mulig.

7.10 Kunstnerbolig – «Artist in residence»

Dette er omtalt nærmere under temaet Utviklingsprosjekt for husflid, kunsthåndverk og design, kap. 8.9.

7.11 Aktuelle samarbeidspartnere.

Internt i kommuneorganisasjonen:

- Kultur- og næringsetaten
- Skoleverket
- Barnehagene
- Kulturskolen
- Biblioteket

Lokalt:

- Aktørene på Ullinsvin
- Lag og organisasjoner i Vågå og omegn
- Næringslivet
- Private, som ressurspersoner og publikum

Regionalt:

- Gudbrandsdalsmusea AS (som også er aktør på Ullinsvin)
- Lillehammer Kunstmuseum
- Kunstnersenteret i Oppland
- Kunstbanken Hedmark kunstsenter

- Nasjonalparkriket reiseliv
- Oppland fylkeskommune
- Regionrådet for Nord-Gudbrandsdal
- Innovasjon Norge
- Senter for bygdekultur, Hjerleid
- Nord-Gudbrandsdal vidaregåande skole

Nasjonalt:

- Norsk Kulturarv (som også er aktør på Ullinsvin)
- Norsk kulturråd
- Munchmuseet
- Nordic Light, Kristiansund
<http://www.nle.no/>

Internasjonalt:

- The Banff Center, Canada
<https://www.banffcentre.ca/>
- Rockport, Maine, USA
<https://www.mainemedia.edu/>

7.12 Liknende prosjekter og virksomheter.

Eksempler på andre låver som er restaurert eller ombygd til kulturformål:

- Glasslåven, Granavollen
www.glasslaven.no
- Nerlauslåven, Lands Museum
- Prestegardslåven, Stjørdal Museum
<http://stjordalmuseum.no/prestegarden-hagen/prestegarden/laven/>
- Låven på Aulestad i Gausdal
- Ringebu prestegard (under arbeid)
- Veileder om universell utforming av kulturbygninger
https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/kud/kulturdokumenter/kulturbbygg/universell_utforming_av_kulturbygninger-en_eksempelsamling.pdf

Andre fotomuseer og utstillingssteder for foto:

- Preus Museum, Horten
<http://www.preusmuseum.no/>
- Fotografiens hus, Oslo
<https://fotografiens-hus.no/>
- Levanger Fotomuseum
<http://levangerfotomuseum.no/>
- Museet for Samtidskunst, andre kunstmuseer og kulturhistoriske museer viser fotoutstillinger
- Diverse fotosamlinger i kulturhistoriske museer

Fotofestivaler:

- Nordic Light, Kristiansund (aktuell samarbeidspartner)
<http://www.nle.no/>
- Lofoten International Photo Festival
<http://www.lofotenfotofestival.no/>
- Haugesund fotofestival
<http://www.haugesundfotofestival.no/>
- Norsk naturfotofestival, Ski
<http://www.nnff.no/>
- DOK-festivalen, Fredrikstad
<http://www.dokfestivalen.no/>

8 Utviklingsprosjekt for handverk

8.1 Vågå har rike tradisjoner for folkekunst

Vågå har hatt mange dyktige handverkere og tradisjonskunstnere. Fremst har bygda stått i treskjæring og snekkerarbeid, men har også hatt markante utøvere i de fleste andre handverksfag. Her nevnes noen av de dyktigste fra tida 1650 - 1900:

- Henning Munch (ca. 1646 – 1695): Prest, kobberstikker og maler i Vågå.
- Magnus Berg (1666 – 1739): Tre- og elfenbensskjærer, maler, født i Gausdal, bosatt i København. I sin ungdom tjener, og sannsynligvis lærling, hos Henning Munch i Vågå.
- Eggert Munch (ca. 1685 – 1764): Interiør- og portrettmaler, sønn av Henning Munch og bl.a. lærer for Peder Aadnæs.
- Hans Christian Ender (Endresen) (1722 – 1782): Urmaker i Christiania, født i Vågå.
- Eystein Kjørn (1727 – 1805): Treskjærer, kleberarbeid. Født i Vågå, bosatt i Heidal.
- Jakob Sæterdalen (1740 – 1820): Født i Lom, bosatt på Klonesbakken og i Snikkarstugu i Vågåmo. Interiørsnekker, treskjærer og smed.
- Per Veggum (1768 – 1836): Rosemaler, skapsnekker og treskjærer.
- Lars Stade (1776 – 1840): Treskjærer.
- Lars Brustugun (1778 - 1848): Sølvsmed
- Hans Larsen Volden (1781 - 1847): Stol- og rokkemaker, treskjærer. Flyttet til Frosta.
- Ivar Skurdal (1790 – 1840): Pottemaker
- Johan Klemet Trosdal (1790 -): Sølvsmed, bodde i Uppistugu Håmår på Lalm.
- Jehans Amundson Sveum: Sølvsmed
- Ola Jehansson Visdal: Sølvsmed
- Frantz Eriksson Bøe: Sølvsmed
- Erland Lien (1786 – 1860): Klokkemaker og smed.
- Anders Tordsen Tasmyrhaugen (1790 – 1863): Treskjærer
- Hans Olsen Helleløyken (1791 – 1858): Snekker og treskjærer, laget klokkekasser og møbler.
- Brødrene Syver og Ola Valde: Rose- og figurmalere.
- Hans Stokstad: Rosemaler.
- Hans Paulsen Tolstad (1819 – 1890): Laget tårnur og andre ur i tre.
- Erik Olsen Helleløyken (ca. 1830 – 1899): Treskjærer.
- Jo Visdal (1861 – 1923): Billedhogger

Kirkeporten i Vågå: Et flott stykke smedarbeid.

8.2 Ullinsvin som kjerne i et fagmiljø for kulturvern og tradisjonskunst, husflid og kunsthåndverk.

Med bakgrunn i håndverkstradisjonene i Vågå, et levende miljø for husflid, de profesjonelle utøverne som bor her, og en gryende og glødende interesse for å skape noe, bør det være gode muligheter for å bygge videre på et aktivt miljø for husflid, kunsthåndverk, tradisjonskunst og kulturvern. Virkemidler kan være å rekruttere flere yrkesutøvere innen disse fagene, legge til rette bedre arbeidsforhold for utøverne, stimulere til større frivillig aktivitet, mer kompetanseutvikling, bygge nettverk både internt og eksternt, skape bedre tilgjengelighet og flere arrangementer. Målet må være både å legge til rette for moderne designere og håndverk og å kommersialisere tradisjonshåndverk.

Det har tidligere blitt syslet med tanker om en «håndverkshage» i Vågå. Disse tankene bør tas opp igjen, nå som ett av to fundamenter i Ullinsvin kunst-, kultur- og kompetansesenter, sammen med Galleri Ullinsvin.

Husflidslaget har basen sin på Ullinsvin, med kurslokaler og vevstue. Sammen med Gudbrandsdalsmusea AS, Norsk Kulturarv og den eksisterende kunstnerboligen (forpakterboligen) danner de et grunnlag for å bygge opp et interessant fagmiljø, med Ullinsvin som kjerne.

Gudbrandsdalsmusea AS blir en viktig partner i dette arbeidet, som «innvåner» på Ullinsvin, faglig bidragsyter, deltaker i arrangementer og i å få aktører og aktivitet fram i lyset. Dette vil ikke bare innebære formidling av tradisjonskultur, men også av husflid og håndverk opp til i dag. Museet representerer en profesjonalitet som utfyller og forsterker frivilligheten. Arkiv- og magasinfunksjonene bidrar også til at Ullinsvin blir en aktiv museumsavdeling. Jfr. årets utstilling i Jutulheimen med arbeider av treskjæreren Erik Olsen Helleløyen.

8.3 Tilrettelegging av lokaler og arbeidsforhold

Bygging av fagmiljø krever at en arbeider målrettet med tilrettelegging.

All aktivitet må ikke ligge på Ullinsvin. Utøverne kan gjerne være lokalisert andre steder i Vågåmo eller i andre deler av bygda, med Ullinsvin som et samlende kjerne i miljøet.

På Ullinsvin er det lokaler som kan huse håndverkere i fag som ikke trenger store verkstedlokaler, tungt utstyr eller sluk i golvet. Det er ledige rom i hovedbygningen. Husflidslaget holder til i 1. etasje, men også der er det ledige rom. Ved å samle flere utøvere i samme hus, profesjonelle og amatører, med felles kjøkken og pauserom, forsterkes den miljøbyggende effekten.

Glassdesigner Sigrid Blekastad på Lalm ønsker seg allerede inn på Ullinsvin. Hun må tas på ordet umiddelbart, og gis et tilbud om skreddersydde lokaler.

Det kan også tenkes at noen av småhusene kan brukes, men de egner seg ikke som arbeidslokaler om vinteren, muligens med unntak av det nyrestaurerte eldhuset. Lokalene bør rustes opp. Dette beskrives nærmere i kapitlet Tiltak på Ullinsvin.

Samling av flere utøvere gjør at utøverne blir mer tilgjengelige, særlig fordi Ullinsvin er lokalisert så sentralt. Dersom en skulle være så heldig at pågangen blir stor av utøvere som ikke passer inn på Ullinsvin, bør en vurdere å skaffe et felles verkstedlokale et annet sted i Vågåmo.

Det kan utvikles et samvirke og samarbeid med galleriet, ved at utøverne får mulighet til å eksponeres i utstillinger og museumsbutikk.

8.4 Miljøbyggende aktiviteter

Det største arrangementet for handverk og husflid her i landet, er Rennebumartnan som går hvert år i august. Den springer ut fra Birka - nasjonalt senter for kunst og handverk: www.birka.no.

Sofie Kleppe i Jutulskinn tok i år initiativ til et arrangement, Handverksveka i Vågå, for å samle tradisjonshandverkere til workshops: <http://www.jutulskinn.no/handverksveka/>. Årets arrangement var et testarrangement og fikk forholdsvis beskjeden oppslutning. Det er normalt for et første gangs forsøk, og det bør stimuleres til gjentakelse, slik at dette kan bli et årlig arrangement.

Kirsten Visdal, interiørdesigner (firma Kvist), oppvokst i Vågå og bosatt i Bærum, har utarbeidet konsept til et arrangement for å samle utøvere innen handverk og design på nasjonalt og internasjonalt nivå til en handverksfestival i Vågå, under tittelen Håndverk +. Plussen står for at arrangementet skal være allsidig, og favne om ulike sider ved handverk, design og beslektede aktiviteter, samt kulturelle og sosiale aktiviteter. Det er tenkt både kurs, workshops, utstillinger, foredrag og involvering av lokalbefolkningen, også barn. Det overordnede målet er å bidra til utvikling av salgbare produkter med moderne design, basert på tradisjonelle forbilder. Dette kan skapes gjennom å utvikle møter og samarbeid mellom moderne designere og utøvere av tradisjonelt handverk. Hun har med seg utøvere på høgt nivå på opplegget, og god kontakt med fagmedia. For å få gjennomført arrangementet trengs det finansiering og lokal praktisk bistand. Det vil også være aktuelt å søke samarbeid med Hjerleid og Treseminaret på Dovre.

Ved å ta tak i disse initiativene, vil en kunne utvikle aktivitet på kompetansebygging innen handverk som vil danne en parallell til Morten Krogvolds fotokurs. Dersom disse arrangementene lykkes, og blir regelmessige, kan de være hjørnesteinene som en trenger for å utvikle et senter for handverk og husflid på Ullinsvin.

8.5 Rekruttering

Med tilrettelagte og tilgjengelige lokaler, kan de nevnte arrangementene også være en åpning for å friste utøvere innen disse fagene til å etablere seg i Vågå. Utenom de nevnte lokalene på Ullinsvin, bør en finne fram til andre typer lokaler andre steder i bygda, særlig med tanke på grovere og «møkkete» handverk, som bruker tyngre eller mer plasskrevende utstyr, eller trenger vatn i produksjonen og sluk i golvet.

Rekrutteringen kan skje ved at utøvere får en god opplevelse, både gjennom arrangementene og bygda og miljøet som helhet, og ved at arrangementene gjør Vågå kjent og renommert i handverksmiljøet. Det kan også knyttes faglige og sosiale kontakter med bygda og bygdefolk, som gjør det aktuelt å slå seg ned her.

Kunstnerboligen og et eventuelt AiR-program brukes som positive bidrag i rekrutteringen.

Rekrutteringen bør skje både nasjonalt og internasjonalt, og innen både tradisjonelt handverk og design, og mer moderne uttrykksformer.

8.6 Nettverk for tradisjonskunst og kunsthandverk

Vågå Husflidslag deltar i nettverk for utøvere innen sitt område gjennom Norges Husflidslag, og dermed også i den kompetansebyggingen som Studieforbundet Kultur og Tradisjon koordinerer og organiserer.

Ett av målene i et handverksprosjekt bør være å utvikle en profesjonell parallell til husflidslaget, men gjerne uformell og ubyråkratisk. Nettverket bør være åpent, og gjerne involvere utøvere fra et større område enn bare Vågå, gjerne ut over Gudbrandsdalen også. Formålet er å bygge et miljø der utøvere kan utvikle hverandre gjennom både faglig, sosialt og kommersielt samarbeid. Nettverket kan også utvikles som en næringsklynge.

Når dette er etablert, og Vågå og Ullinsvin begynner å få et renommé i faglige kretser, bør blikket heves, og nettverket utvides både mot en nasjonal og en internasjonal sfære. Både Sofie Kleppe, Kirsten Visdal og Sigrid Blekastad har, hver for seg, internasjonalt nettverk.

Den frivillige aktiviteten bør også stimuleres. I og med at Vågå Husflidslag har en sterk organisasjon og er tilknyttet et nasjonalt nettverk gjennom Norges Husflidslag, vil dette gå ut på å legge forholdene praktisk og økonomisk godt til rette for deres aktivitet, særlig på Ullinsvin.

En måte å bygge nettverk på, i tillegg til de nevnte arrangementene, er å legge til rette gjesteverksteder. Dette kan gjøres i form av en Artist in Residence-ordning, og er gjort nærmere rede for nedenfor.

8.7 Utsalg

Et handverksprosjekt i Vågå er ikke fullstendig før en har tatt tak i omsetningsleddet, jfr. Kirsten Visdals visjoner. Utvikling av handverksaktivitet, med et fagmiljø rundt Ullinsvin bør følges opp

med etablering av en butikk for handverksprodukter, både tradisjonelt og moderne. Butikken bør sikte mot et nasjonalt marked, og, med nettbutikk, også internasjonalt. Dette må omfatte både tidsaktuelt kunsthåndverk og tradisjonshåndverk.

Kommersialisering forutsetter at det utvikles produkter som egner seg for produksjon i serier, og at utøverne ønsker å arbeide på denne måten. Utøverne kan også lage reproduerbare produkter som framstilles i serier av andre, i mer rasjonelle eller industrialiserte prosesser.

Galleriet er planlagt med bare en liten suvenirbutikk. Utviklingen kan starte her, men videreutvikles i andre lokaler. Jeg har før pekt på fjøset som et egnet sted. Det forutsetter stor nok omsetning til å ha egen bemanning. Det kan hende at det kan ligge mulige mellomløsninger på Ullinsvin, for utviklingsperioden.

Forutsetningen for at dette skal lykkes er, akkurat som med galleriet, at en holder et konsekvent høgt kvalitetsnivå. Skal en få nasjonal, for ikke å si internasjonal, oppmerksomhet, må en være kompromissløs på kvalitet. En enkel suvenirbutikk kan like gjerne bli liggende i galleriresepsjonen.

8.8 Kunstnerbolig

Forpakterboligen, som i likhet med de fleste andre bygningene på Ullinsvin, eies av historielaget, er i dag utleid ved framleie fra Vågå kommune til kunsthåndverkeren Sofie Kleppe, på vanlig husleiekontrakt.

Boligen bør fortsatt brukes som kunstnerbolig, gjerne også i fortsettelsen til en kunsthåndverker, men også til andre kunstnere og kulturarbeidere. Det har vært stilt spørsmål ved om det er heldig å ha folk boende fast midt på tunet når galleriet har kommet i drift. Dette har flere positive sider. For det første er det med på å tilføre aktivitet til tunet. Å ha fastboende her kan dessuten ha like stor forebyggende effekt som en innbruddsalarm. Terskelen er større for å gjøre innbrudd eller andre uønskede aktiviteter når det bor folk på stedet, enn når det er tomt utenom åpningstidene.

Hvis en går for fortsatt kunstnerbolig, bør det vurderes å legge den inn i en Artist in Residence-ordning (AiR), kombinert med arbeidslokaler i i hovedbygningen eller i et eventuelt atelier i låven.

8.9 Artist in Residence

8.9.1 Definisjon

Fra Wikipedia:

Artist-in-residence-programmer gjør det mulig for kunstnere, akademikere, kuratorer, og andre mennesker i kreativt arbeid å jobbe og oppholde seg et annet sted enn i sitt vannte miljø. Artist-in-residence-opphold gir tid til refleksjon, forskning, presentasjon og produksjon. Det gir også en mulighet til å utforske egen praksis i et annet samfunn eller miljø, møte nye mennesker, bruke nye materialer og oppleve livet på et nytt sted.

Noen residencies er innlemmet i større institusjoner. Andre organisasjoner eksisterer for å støtte artist-in-residencies. Artist-in-residencies kan være knyttet til museer, universiteter, gallerier, teater, kommuner, offentlige etater, og festivaler. De kan være sesongbetont, pågå hele året, eller være knyttet til et bestemt arrangement. De er lokalisert i byrom, i landlige omgivelser, eller i naturen. Det finnes hundrevis av artist-in-residencies og AiR-organisasjoner over hele verden.

Forventninger og krav til AiR varierer. Forholdet mellom gjestekunstneren og vertskapet er ofte en viktig del av et residency-program. Noen ganger blir kunstneren ganske involvert i et fellesskap - med presentasjoner, workshops, og samarbeid med lokale kunstnere. Andre ganger er kunstneren ganske isolert, med god tid til å fokusere på eget arbeid.

AiR-programmer finansieres på ulike måter. Noen steder må gjestekunstnerne finansiere sitt eget opphold, og søke finansiering og støtte fra sine egne land og nettverk. Det finnes også AiR-programmer som finansierer hele eller deler av gjestekunstnernes opphold.

Rekrutteringen av gjestekunstnere kan variere mellom åpne utlysninger, invitasjoner eller partnerskap med andre institusjoner.

Mange ganger er en residency-erfaring begynnelsen på et langvarig samarbeid. Kunstneren kommer ofte tilbake for å fullføre et prosjekt han eller hun startet, for å begynne på et nytt arbeid, eller for å delta på en utstilling, i et panel eller verksted.

8.9.2 Eksempler på AiR – programmer i Norge

Lokalt: Harpefoss Hotell: <https://www.harpefosshotell.no/>

Nordisk Kunstnarsenter, Dale i Sunnfjord: <http://www.nkdale.no/>

Gamle Ormelet, Tjøme: <http://www.gamleormelet.no/artist-residency/> (nytt i 2016)

Verftet, Bergen: <http://www.transartists.org/air/artist-residence-bergen-usf-verftet>

Træna: <https://airtraena.wordpress.com/> (nytt i 2015)

Skien: <http://www.spriten.no/english/artist-in-residence/>

Glasslåven, Granavollen: <http://www.glasslaven.no/>

Oversikt over AiR-programmer internasjonalt finnes på www.resartis.org.

8.9.3 Mål for et AiR-program i Vågå

- Styrke kunst og handverksmiljøet på Ullinsvin med et profesjonelt ankerfeste.
- Stimulere utvikling av et miljø for kunstnere og kunsthåndverkere i Vågå og Gudbrandsdalen.
- Bidra til internasjonalisering av kunst og kultur i Vågå og Gudbrandsdalen.

8.9.4 Hva må til?

- Kompetanse

Programmet bør knyttes til en, eller helst flere mentorer.

- Vertskap

Det må etableres et vertskap, som også kan ta ansvaret for administrasjon av ordningen. Til en slik funksjon vil også ligge mye praktisk tilrettelegging og bistand til kunstnerne, blant annet med bakgrunn i at de ikke vil være lokalkjente i området. Dette synes det naturlig å legge til den faste bemanningen i Galleri Ullinsvin.

- Arbeidslokaler og utstyr

Atelier for andre kunstarter innredes kun med vanlige arbeidsbord av type kontormøblement. Arealbehov i størrelsesorden 25 kvm pr arbeidsplass. Hovedbygningen.

- Bolig

Jfr. ovenfor. Dersom det forberedes for flere gjestekunstnere samtidig, vil det være gunstig med flere boenheter/hybler i samme bygning, tilknyttet et fellesareal.

- Økonomi

Det vil koste penger å drive et AiR-program. Kostnader som skal finansieres:

- Administrasjon og markedsføring.
- Drift av verkstedlokale og atelier.
- Bolig. I en del tilfeller betaler gjestekunstneren leie for boligen.

Gjestekunstneren finansierer i utgangspunktet oppholdet sitt sjøl. Enkelte AiR-programmer har etablert en stipendordning, og kunstnerne selv kan søke støtte til reise og opphold i ulike fonds og tilskuddsordninger.

8.9.5 Faglig innhold

- Varighet

Varigheten på gjestekunstneropphold varierer mye fra program til program, fra et par uker opp til 4 - 6 måneder, i enkelte tilfeller et år. Dette er det policyen i det enkelte programmet, kunstarten og etterspørselen etter plass som er med å avgjøre.

➤ Opptak

For å bygge omdømme er det viktig at det settes strenge krav til nivået på de kunstnerne som får bruke AiR-ordningen. Søknadene bør vurderes av en komite oppnevnt av kunstnernes organisasjoner.

➤ Kurs og seminarer

Det bør bygges opp en faglig aktivitet med kurs, seminarer og workshops i tilknytning til AiR-ordningen.

➤ Gjenytelser

I noen AiR-programmer stilles det krav om at kunstneren gir en gjenytelse i form av et kunstverk, f.eks. som ledd i å bygge opp en samling. Andre gjenytelser kan være å bidra i utstillinger, workshops og seminarer m.v.

➤ Miljø

Det er viktig at kunstnerne ikke blir overlatt til seg sjøl, men at det etableres et miljø omkring ordningen. En bør prøve å engasjere lokale profesjonelle kunstnere i et nettverk som kan støtte opp under ordningen. Det vil gi de lokale kunstnerne impulser og nye kontakter, som kan bidra til å styrke kunstmiljøet i regionen.

8.9.6 Økonomiske vilkår

➤ Bolig

Som nevnt betaler gjestekunstneren i en del tilfeller leie for bolig, men det er vanlig at bolig stilles gratis til disposisjon.

➤ Verksted med utstyr

Atelier / verksted og tilhørende utstyr stilles vanligvis til fri disposisjon. PC og liknende løst utstyr må den enkelte kunstner stå for selv. Arbeidsmateriale stilles i en del tilfeller gratis til disposisjon.

➤ Reise og opphold

Reise og oppholdskostnader utenom bolig, betaler vanligvis den enkelte kunstner selv. Noen AiR-programmer gir reisestøtte.

➤ Stipend

Som nevnt er enkelte AiR-programmer tilknyttet en stipendordning. Dette øker sjølsagt attraktiviteten til programmet. For nordiske deltakere finnes det flere fond som støtter kulturutveksling mellom de nordiske landene, inkludert Baltikum.

8.10 Igangsetting av et eget prosjekt

Den 6. september ble det etablert ei prosjektgruppe for å utvikle handverksfestivalen Håndverk +. Deltakere er initiativtaker Kirsten Visdal (Kvist), Kjærsti Gangsø (Studieforbundet Kultur og Tradisjon) og Torveig Dahl (Gudbrandsdalsmusea AS). Vågå kommune, Jutulskinn, Vågå Husflidslag og Vågå Historielag vil også være deltakere i prosjektet. Målet er at den første

festivalen skal arrangeres 7. – 9. juni 2018, og at den utvikles videre over en 5-års periode. Intensjonen er at Handverksveka blir integrert i Håndverk +.

Det må understrekes at dette er et langsiktig arbeid som krever at en arbeider målrettet over mange år, også etter prosjektperioden. Målet må være at Vågå over tid bygger seg opp et miljø og et renomme for handverk, med Ullinsvin som basis, med sikte på å skape aktivitet og arbeidsplasser.

8.11 Aktuelle samarbeidspartnere:

Lokalt:

- Vågå Husflidslag
- Andre aktører på Ullinsvin
- Aktive tradisjonskunstnere og kunsthåndverkere i Vågå og omegn
- Studieforbundet Kultur og Tradisjon (nasjonalt, men lokalisert i Vågå)
- Næringslivet for øvrig

Regionalt:

- Gudbrandsdalsmusea AS (som også er aktør på Ullinsvin)
- Norsk Håndverksinstitutt - Senter for immateriell kulturarv, Maihaugen
- Oppland fylkeskommune
- Regionrådet for Nord-Gudbrandsdal
- Innovasjon Norge
- Senter for bygdekultur, Hjerleid
- Nord-Gudbrandsdal Vidaregåande skole

Nasjonalt:

- Norsk Kulturarv (som også er aktør på Ullinsvin)
- Norsk Kulturråd
- Stiftelsen DOGA – Design og arkitektur Norge
- Norwegian Crafts
- Birka – nasjonalt senter for kunst og håndverk, Rennebu.
- Samarbeidsrådet for møbel- og interiørdesign (SMI)
- Norske Kunsthåndverkere
- Norges Husflidslag
- Kunsthøgskolen i Oslo
- Kunst- og designhøgskolen i Bergen
- Kunstakademiet i Trondheim
- Diverse AiR-programmer

Internasjonalt:

- Internasjonalt nettverk for AiR-programmer: Resartis: www.resartis.org.

9 Tiltak på Ullinsvin: Opprusting, servicetiltak m.v.

9.1 Prestegarden Ullinsvin – gnr. 66 bnr. 1

Arnfinn Engen 1992: «Vågå-prestegarden har gjennom alle tider vore eit kultursentrum i bygda, frå den i førkristen tid var kultplass for guden Ull, til den første kristne kyrkja vart bygd her, og fram til i dag da garden er ein del av bygdemuseet, og planlagt sentrum for fleire kulturhistoriske aktivitetar i området. Dei mektige husa på garden dannar ei verdig ramme om dette.»

Ullinsvin er nevnt første gang i 1354. I 1884 er det beskrevet 22 hus på garden. Flere hus ble revet i 1920-åra: 3 låver, fjøs, stall og sauhus. Den gamle hovedbygningen (før den nåværende) ble flyttet til Maihaugen i 1903. Et våningshus er flyttet til Kvarberg.

Alle husene ble fredet i 1991. Oppmålingstegninger er gjengitt hos Arnfinn Engen 1992: Freda hus og gardstun i Gudbrandsdalen. Anlegget er i ettertid supplert med låve, fjøs og telthus, og de er ikke fredet.

Vågå kommune eier underetasjen under fjøset og låven. Det Waageske Comagnie og Savrkrutlag eier telthuset. Alle øvrige bygninger eies av Vågå historielag.

Link til reguleringsplanen:

<http://kart.regiondata.no/Content/Main.asp?layout=nordgudbrandsdal&time=1504014153&vwr=asv>

9.2 Mål for utvikling av eiendommen Ullinsvin

Ullinsvin har en fantastisk beliggenhet i Vågåmo, med den 400 meter lange aksen mot kirka som gjør eiendommen til en strategisk viktig eiendom i utviklingen av tettstedet, samtidig som den understreker den historiske maktposisjonen som prestegarden hadde tidligere.

- Eiendommen skal utvikles som kunst-, kultur- og kompetansesenter, og tilrettelegges som arena for innendørs og utendørs arrangementer.
- Dette skal skje på de premisser som fredningsvedtaket setter, og i samarbeid med vernemyndighetene.
- Utviklingen skal styrke Vågå Historielags evne og muligheter til å drive aktiv bygningsforvaltning, ansvarlig bygningsvern og god historiefremføring.
- Målet er at alle rom skal fylles med aktivitet

Utviklingsplanene for låven som galleribygning omtales i kapittel 8 om Galleri Ullinsvin.

9.3 Adkomst

Ullinsvin har adkomst fra Øvre Nordheradsvegen, både fra sør (nedsida, mot sentrum og kirka), og fra nord (oversida). Adkomsten fra sør fungerer som kjøreadkomst til næringslokalene i underetasjen. Til den øvre adkomsten er det knyttet en parkeringsplass.

Adkomsten sørfra skjemmes av stolper, skilt og luftstrekk. Dette bør det ryddes opp i.

Det samme gjelder en ustelt trekant mellom adkomsten og Øvre Nordheradsvegen, utenfor hagegjerdet. Den er kommunens eiendom, men bør sees som en del av prestegarden og opparbeides som en del av hagen, med mål om å gi besøkende en positiv velkomst. Hagelaget bør utfordres til å finne en måte å opparbeide dette på. Gjerdet må beholdes som det er, av historiske årsaker.

Forslag til framtidig parkeringsløsning er omtalt under avsnittet om utomhusplan nedenfor.

9.4 Hovedbygningen

Den nåværende hovedbygningen er bygd i 1717, men tatt ned i 1777 og gjenreist i en forkortet form. Vågå husflidslag leier aktivitetslokaler her. Denne sommeren har Bokhandel'n Kafe hatt servering i bygningen, under navnet Cafe Edvard.

Bygningen har stort potensial og utgjør en potensiell ressurs, både for Vågå historielag og for Ullinsvin som helhet. Men bygningen trenger oppussing og restaurering. Konservator Jon Brønne arbeider for tida med en plan for innvendig oppussing, basert på bygningens historiske interiørfarger.

Kjøkkenet bør moderniseres tilstrekkelig til at det kan fungere som anretningskjøkken i forbindelse med serveringsvirksomhet, i tillegg til dagligkjøkken for virksomheten i huset.

Bygningen vil være en viktig å avgjørende ressurs for å kunne gjennomføre det foreslåtte kunst-, handverks- og designprosjektet. Her kan det tilbys atelier og arbeidslokaler for «rene og tørre» handverksfag, som ikke trenger sluk i golvet eller tungt utstyr i produksjonen. Sammen med den frivillige aktiviteten som husflidslaget representerer, vil huset kunne framstå som handverkshuset i Vågå. Dette er mer utførlig omtalt i kapittel 9 om handverksprosjektet.

Lokaler i hovedbygningen kan også være mulig å bruke som fotografer eller andre kunstnere, i forbindelse med bruk av forpakterboligen som kunstnerbolig, gjerne i et Artist in Residence-program.

Hovedbygningen bør også brukes til å vise kunst, ikke med utstillinger, men ved at de lokalene som er åpne og tilgjengelige, blir dekorert med fotografier og annen kunst av lokale kunstnere, gjerne med et moderne uttrykk.

Denne sommersesongen vil gi god erfaring for å vurdere husets egnethet som serveringslokale. I år flyttet husflidslaget ut av arbeidsrom for å gi plass til Cafe Edvard. Dersom erfaringene er positive, bør virksomheten fortsette, fram til det eventuelt blir etablert andre løsninger og lokaler for matservering på Ullinsvin. Uansett bør kjøkkenet rustes opp, innenfor rammene av fredningsbestemmelsene. Det vil kunne bli en viktig brikke i å utvikle et godt arbeidsmiljø i bygningen.

Enhet for kulturarv i OFK var på befaring i hovedbygningen den 23. august 2017, og skriver slik i e-post datert 5. september: *«Ut fra Kulturarvenhetens vurdering kan man ut fra hvordan kjøkkenet i dag fremstår, søke om en dispensasjon for endring og tilrettelegging av kjøkkenet. En dispensasjon vil så bli behandlet i forhold til fredningsvedtaket. Når det gjelder rom knyttet til kjøkkenet så vi på befaringen at både spiskammers og anretningen har interessante interiører og innredninger/inventarer som må bevares til tross for at en eventuelt gjør endringer på kjøkkenet. En anbefaler derfor at dette også er en del av det videre arbeidet, der en sørger for at disse bevares og blir godt integrert. En så også at det var tatt hull i tømmerkonstruksjonen for avtrekket fra vifte over komfyren, vi anbefaler at man benytter denne åpningen i tømmerkonstruksjonen ved nye tiltak, fremfor at det tas nye hull i konstruksjonen. En tilbakeføring av interiøret vil i denne sammenhengen kunne være krevende med tanke på Mattilsynets krav, men Kulturarvenheten anbefaler at dette også blir et element i arbeidet med tilrettelegging av kjøkkenet på Ullinsvin.»*

Utvendig bør gavlveggen mot sør restaureres, i samarbeid med vernemyndighetene.

9.5. Forpakterboligen

Forpakterboligen ble bygd i 1927. Den er også omfattet av fredningsvedtaket.

Bygningen har sterkt behov for vedlikehold og opprusting. Den er i dag utleid som bolig, men er nedslitt og bør pusses opp innvendig hvis den fortsatt skal brukes som bolig.

Det har en betydning at det bor folk på stedet. Det er nyttig at noen er til stede og følger med på det som skjer, ikke minst utenom åpningstidene. Dette har også en forebyggende effekt overfor uønsket aktivitet.

Bygningen bør fortsatt brukes som kunstnerbolig, både av de grunnene som nevnes ovenfor, og fordi det er behov for den for å komplettere Ullinsvin som et senter for kunst, handverk og design, jfr. kapitlet om handverksprosjektet.

9.6 Fjøset

Fjøset er flyttet hit i nyere tid og er ikke omfattet av fredningen. Det opprinnelige fjøset som ble revet i 1920-åra, hadde tilnærmet samme form og størrelse, vurdert ut fra et gammelt fotografi.

Fjøset egner seg både som utstillingslokale og for et kunst- og handverksutsalg / museumsbutikk. Bruken som butikk krever at aktiviteten blir så stor at den kan forsvare egen bemanning, eller at utbyggingsprosjektet blir endret slik at butikken kan betjenes sammen med annen aktivitet.

Mangelen på dagslys gjør huset mindre egnet som arbeidslokale. For utstillinger er imidlertid dette positivt, fordi en da kan styre lyset uavhengig av skiftende og forstyrrende lys utenfra.

9.7 De andre husene

9.7.1 Studeren

Studeren er ei loftstugu fra 1600-tallet, som disponeres av hagelaget. Den er fint restaurert og egner seg for mindre møter, kurs og andre forsamlinger.

9.7.2 Stabburet

Bygningen er fra tidlig 1700-tall. Den egner seg for aktivitet om sommeren, i forbindelse med arrangementer o.l.

9.7.3 Vognskjulet

Vognskjulet er fra seint 1700-tall. Den er restaurert og brukes som utstyrslager. Det kan også ha nytte i forbindelse med arrangementer o.l.

9.7.4 Eldhuset

Eldhuset er fra seint 1700-tall. Det er nesten ferdig restaurert, med driftsklar bakerovn og takke. Bygningen bør tas i bruk til baking o.l. Historielaget har kontakt med en person som er interessert i dette.

9.7.5 Aurbua

Aurbua er fra seint 1700-tall. Den er restaurert og brukes som gjenstandsmagasin.

9.7.6 Vedskåle

Skålen omfattes ikke av fredningsvedtaket. Av hensyn til den nye galleribygningen bør den flyttes, jfr. avsnittet om utomhusplan nedenfor. Dersom den likevel skal stå, kan en alternativ bruk være å innrede den med publikumstoletter.

9.7.7 Utedo

9.7.8 Lysthus

Lysthuset er fra 1810. Det inngår som en del av prestegardshagen.

9.7.9 Kastbu

Kastbua er fra 1700-tallet. Den står utafor tunet, på østsida av Øvre Nordheradsvegen. Beliggenheten gjør at den har mindre interesse i sammenheng med utvikling av aktivitet på Ullinsvin.

9.7.10 Telthuset

Telthuset er nytt. Det eies av Det Waageske Compagnie og Svartkrutlag og brukes som lager.

9.8 Restaurant

Besøkende til et sted som Ullinsvin forventer å få mulighet til å kjøpe kaffe med noe attåt. I galleriplanene er det ikke lagt inn kjøkken, så dette er tenkt løst fra resepsjonen, i sammenheng med en bokkafe. Som nevnt ovenfor, er det i sommer prøvd ut en ordning med sommerkafe i hovedbygningen.

I forprosjektet er mat og smak trukket fram som et element. Dersom dette skal oppfylles må det etableres et spisetilbud på Ullinsvin. Da må kjøkken og serveringslokale inn i planene. Det historiske grunnlaget ligger der, i arven etter Christine Storm Munch, og er dokumentert gjennom nytgiveslen av hennes kokebok.

Dersom en bestemmer seg for å utvikle et slikt tilbud, bør en trekke mat-/restaurantfolk inn i planleggingen. Nivået på tilbudet bør stå i forhold til ambisjonsnivået for galleriet. Går en for internasjonalt nivå på galleriet, kan en ikke servere gjestene kaffe og vafler. Et mer omfattende serveringstilbud enn det som ligger inne i forprosjektet bør også drives av profesjonelle restaurantfolk, på rent kommersiell basis.

Hovedbygningen er en mulighet i startfasen. Kjøkkenet her setter grenser, og maten må lages på eksternt kjøkken. Videreutvikling av mattilbudet her vil kreve opprusting av kjøkkenet.

En plass som en bør se nærmere på, er i hjørnet mellom låven og fjøset, oppå kontorlokalene i underetasjen. Et glassbygg her, i stil med det nye inngangspartiet, og med utsikt over sentrum og nedover dalen, vil kunne bli attraktivt. Kjøkkenet vil det da være aktuelt å legge i enden av låven, noe som vil måtte føre til rokkering av gallerilokalene. Jfr. for øvrig forslag til disponering av dette hjørnet under kapitlet om trinnvis utbygging.

9.9 Hagen

9.9.1 Hagen i historisk perspektiv

Arnestedene for hagekulturen i middelalderen var klosterhagene. Mange munke- og nonneordener krevde et vegetarisk levesett. I fastetida skulle ingen spise kjøtt. Et kloster skulle være mest mulig selvforsynt. De første klostrene i Norge ble anlagt på 1100-tallet, og tilhørte cistercienser- og benediktinerordnene, som begge la vekt på hagebruk. Munkene og nonnene tok med seg hagekulturen fra det sørlige Europa.

Fra Svartedauen (1349-50) gikk det tilbake med hagebruket i klostrene. Og da klostrene ble nedlagt ved reformasjonen (1537), forsvant læremestrene i hagebruk og plantekultur. Kongen beslagla klostrene, bygningene forfalt og hagene grodde til.

Men de nye protestantiske biskopene bidro til at den gamle hagekulturen ikke ble helt borte. På 1700-tallet slo rasjonalismen igjennom. Da skulle prestene drive opplysning om bl.a. jordbruk og hagebruk. Og mange av prestefruene var ivrige hagedyrkere. Christine Storm Munch var et eksempel på dette.

9.9.2 Den restaurerte hagen

Hagen på Ullinsvin er restaurert som en historisk hage. Målet har vært å gjenskape hagen slik den var da den var prestebolig, og opprinnelig anlagt i Peder og Christine Munchs tid.

Hagen var fullstendig overgrodd, til dels med store trær, da Unn og Birger Bostad tok fatt i 2012. Etter et imponerende gjenryddingsarbeid ble hagen åpnet av Riksantikvaren i 2013. For arbeidet med hagen er hagegruppa i Vågå historielag (hagelaget) tildelt Hageselskapets hagekulturpris for 2017.

Hagen er delt inn i felt:

- Staudebed langs aksene ut fra terrassen, i retning mot kirketårnet.
- «Oldemors urtehage», med urter som var i bruk på Christine Storm Munchs tid og er brukt i hennes oppskrifter.
- Fjellhage, opprinnelig anlagt i 1928. Den skal nå være en honnør til Thekla Resvoll (1871 – 1948) og Hanna Resvoll Holmsen (1873 – 1943), framstående botanikere og foregangskvinner, født i Vågå.
- Bærhage, til dels med opprinnelige bærbusker.
- Spirealysthus ytterst i hagen, med utsikt mot Vågåmo og kirka. Spireane er opprinnelige.

Det er anlagt flere sitteplasser i hagen, stort sett plassert slik de historisk har vært.

9.9.3 Stell og vedlikehold

Hagen stelles etter en skjøtselsplan utarbeidet av Unn Bostad i 2016. Den er revidert i 2017 og vil bli fornyet årlig.

Hagen driftes av ca. 20 frivillige under ledelse av Unn Bostad. De frivillige er delt i grupper, med hvert sitt ansvarsområde og hver sine ansvarsuker.

Hagelaget er organisert som ei undergruppe under Vågå historielag. Laget har p.t. en grei økonomi, men bør arbeide med å utvikle inntektsbringende tiltak. Dette kan dreie seg om salg av stauder og foredling av produkter fra hagen, som bær og urter. Det ligger også et inntektpotensial i arrangementer med utgangspunkt i hagen.

9.9.4 Utvikling

Hagelaget regner nå hagen som ferdig restaurert, slik at oppgaven heretter vil dreie seg om å ta vare på det som er utviklet. I forbindelse med den videre utviklingen av Ullinsvin, først og fremst i forbindelse med byggeprosjektet, kommer det oppgaver som det går an å utfordre hagelaget på, jfr. kapitlet om utomhusplan nedenfor.

Flettverksgjerdet bør fullføres rundt hele hagen, med tunet.

Bysten av Edvard Munch skjemmes av en bakgrunn med stolpe og kabler. Dette gjør det vanskelig å ta bra bilder av bysten, som besøkende gjerne vil. Installasjonene må fjernes.

Organiseringen er sårbar. Laget nyter godt av gode relasjoner til Riksantikvaren, Botanisk Museum, Ringve botaniske hage, Norsk Kulturarv m.fl. Hagelaget bør vurdere nærmere kontakt og samarbeid med andre prestegardshager og besøkshager, samt organisasjoner for hageinteresserte.

Et forslag som er lansert, er å lage en brosjyre og nettside for norske prestegardshager. Hageturisme er en av mange nisjer som er i vekst i reiselivet. Dette arbeidet er nå på trappene i regi av Hageselskapet og Riksantikvaren, etter initiativ fra Norsk Kulturarv.

9.10 Utomhusplan

9.10.1 Parkering

Dagens parkeringsplass har ikke stor kapasitet, og kan fort bli for lite. Ny parkeringsplass kan legges inn bak låven. På tegninga er vist plass til 20 biler. Her er det moderat terreng, slik at en parkeringsplass kan bygges uten store inngrep i terrenget. På tegninga er inngrepene antydnet, ut fra at parkeringsplassen får innkjøring der som velkomsttavla står nå, og at dette nivået holdes videre. Inngrepene kan reduseres ved å arbeide med tilpassing av massebalansen.

Det er viktig at det blir stående igjen en bred nok og høy nok vegetasjonsskjerm mot bebyggelsen, og at plassen skjermes for innsyn fra sør med lavere vegetasjon.

På samme tegning er det skissert inn en snuplass for busser der dagens parkeringsplass ligger. Det er vanskelig å finne muligheter for parkering av busser. Det må derfor legges opp til at busser slipper av passasjerer her og parkerer på Hallan eller et annet sted i nærheten. Passasjerene kan da enten bli hentet igjen på Ullinsvin eller gå tilbake til sentrum.

9.10.2 Tunet

Tunet er bygd opp som inntun mellom hovedbygningen og forpakterboligen, og uttun mellom forpakterboligen og låven. Galleribygningen vil gjøre at tunet blir trangt. Årsakene til dette, er både løsningen av inngangspartiet på den nye bygningen, og at vedskålen blir liggende som en barriere i øvre del av tunet. Adkomsten ovenfra blir gående i en S mellom bygningene.

Dette kan løses på 2 måter:

- Inngangspartiet kan tegnes om, eller flyttes, jfr. kapitlet om trinnvis utbygging.
- Vedsålen kan flyttes. Jeg tilrår at dette blir gjort uansett, for å gi bedre plass i inntunet. Det vil gi bedre føring av gangtraseen nordfra. Selv om huset ikke er fredet, må flytting og ny plassering avklares med vernemyndighetene. Jfr. ellers pkt. 10.7.6 ovenfor om alternativ bruk av bygningen.

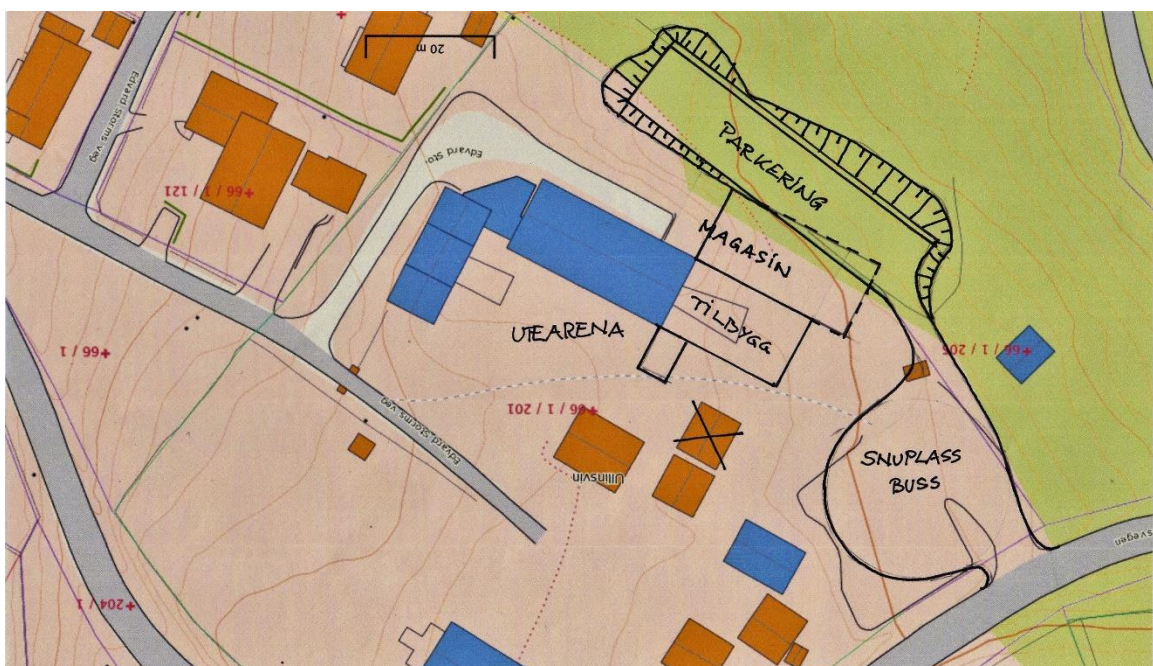
Uttunet kan bli trangt som arrangementsarena. Det vil bli aktuelt å bruke tunet ved utstillingsåpninger o.l. Det vil da være området sør for det planlagte inngangspartiet som er egnet.

På inntunet bør det ikke gjøres endringer som påvirker det fredete bygningsmiljøet.

Det savnes utvendig informasjon om de enkelte husene: Hva husene har vært brukt til, alder og historie m.v.

9.10.3 Terrenginngrep

Nordre ende av galleribygningen vil ligge ca. 1 m under eksisterende terrengnivå. Dette er i anbudsdokumentene foreslått kompensert ved bruk av støttemur. Muren bør bygges med sikring på toppen.

10 Ullinsvin som del av tettstedet Vågåmo.

10.1 Om tettstedutvikling.

Innlands-Norge er fattig på tettstedstradisjoner. Vi har ikke de samme landsbytradisjoner som andre europeiske land. Det er den spredte bebyggelsen som har preget landet. Det er mange grunner til det. En årsak er at det lenge var forbudt å drive både handel og handverk på landsbygda, med unntak av lokal sjølforsyning. Varer skulle bringes til byene for omsetning. Der skulle også de fleste handverksfag drives.

Hva er så et tettsted? Ordet sier vel det meste, det har med bebyggelsen å gjøre, og det er den SSB tar utgangspunkt i når de definerer et tettsted. Men bebyggelsen må ha et innhold og en funksjon. Tettstedet har ikke bare ei fysisk side, det har også økonomiske og sosiale funksjoner.

Det vanlige utgangspunktet for utvikling av tettsteder i Norge, har vært kommunikasjoner: viktige vegkryss eller jernbanestasjoner, jfr. begrepet «stasjonsby». Vågåmo er mer «europeisk», i og med at tettstedet har grodd opp rundt et kirkested. Purkeskinnsmartnan, som ble holdt vekselvis i Vågå og Sel, har ikke gitt noen synlige utviklingseffekter.

Etter siste krig er det privatbilismen og forbrukersamfunnet som har dominert tettstedsutviklingen her i landet. Det meste har tatt sikte på å tilpasse tettstedene til bilen og volumbasert vareomsetning.

Utviklingen i Vågåmo var lenge hemmet av at riksvegen gikk rett gjennom sentrum. Det var et gode så lenge biltrafikken var moderat, men etter hvert som trafikken ekspanderte, ble den, her som i alle andre tettsteder, et problem. Fremdeles er det den tidligere riksvegen som dominerer tettstedet.

Et tettsted må være noe mer enn et sted en reiser til for å kjøpe varer, for å fungere. Det må ha et allsidig tilbud av varer og tjenester, offentlige funksjoner må være samlet der, det må ha et interessant kulturtilbud, både å oppleve og å delta i, og det må ha offentlige rom og møteplasser, både innendørs og utendørs. Og så må det bo folk der. Dette er et punkt de fleste kommuner har neglisjert. Boligbyggingen er lagt i egne områder utenfor tettstedene. Dette har

gjort at mange norske tettsteder mangler den sosiale dimensjonen. Det er funksjonen som sosialt møtested, folkelivet, som skaper et interessant tettsted.

P. Gullaksen skrev i 1905: «I Vaagemo drikkes formentlig mest kaffe, i forhold til de besøgendes antal af forskellige personer, - her til lands. Paa en strækning af ca. $\frac{1}{2}$ km. findes fem kaffestuer, hvoraf den mest søgte i aarene i 1902 og 1903 konsumerte 13 kaffesække pr. aar.» Det er tydelig at Vågåmo allerede da hadde en viktig funksjon som møteplass for folk.

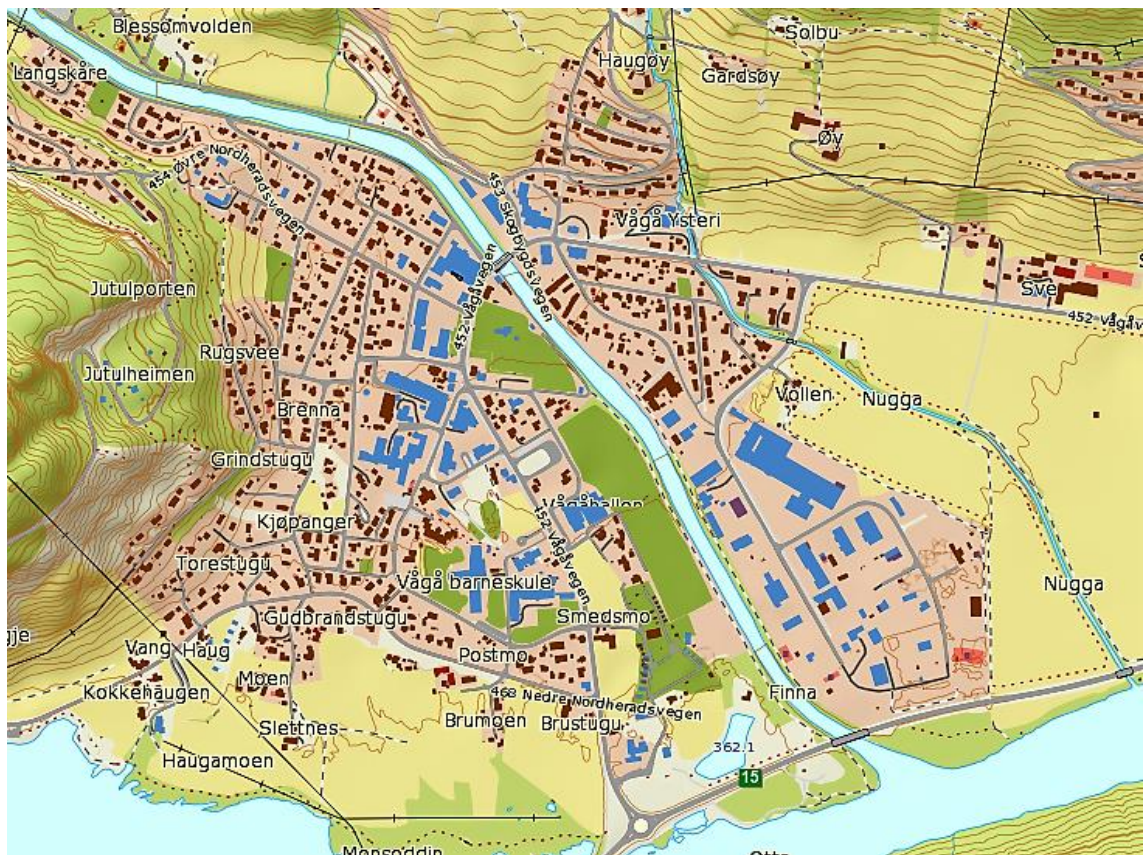
10.2 Ullinsvins forhold til tettstedet Vågåmo

Ullinsvins beliggenhet så nær sentrum er spesiell, og en styrke både for utviklingen av prestegarden og av sentrum. De fleste liknende steder ligger utenfor tettstedene.

Aksen Ullinsvin – kirka definerer den makten som kirka og presten har hatt i historisk sammenheng. I tettstedssammenheng er en slik akse meget spesiell, og sjelden å finne i norsk tettsteder. Det er neppe slik at plasseringen av prestegarden i forhold til kirka var et bevisst grep for å utvikle et tettsted, det var nok heller en demonstrasjon av en samfunnsmakt som i dag er historie.

Navnet «Våre fruers gate» har vært brukt om strekningen av Øvre Nordheradsvegen fra kirka til Ullinsvin. Når en i dag står ved kirka og ser mot Ullinsvin, så virker de 400 meterne som en ganske lang og litt kjedelig boliggate. Hva kan gjøres for å gjøre denne gateparsellen mer interessant? Går det for eksempel an å gjenskape alleen eller allevirkningen?

10.3 «Sentrum», definisjon og utvikling.

Ordet «sentrum» er i tettstedssammenheng et forvirrende begrep. Et tettsted *er* ikke et sentrum. Et tettsted *har* et sentrum. For planleggingen av et tettsted har det betydning å definere sentrum. Det kan som regel defineres som et punkt, som sammen med andre viktige punkter og tilhørende akser og rom, danner strukturen i tettstedet.

Historisk er det lett å definere sentrum i Vågåmo. Det ligger foran kirkeporten, der akse fra Ullinsvin møter den tidligere riksvegen, nå hovedgata. Ser en på hvordan tettstedet fungerer i dag, vil jeg heller si at sentrum i Vågåmo er ved Veistadhjørnet. Det er midtpunktet for folks bruk av tettstedet, det punktet som er omgitt av flest funksjoner. For utviklingen av tettstedet Vågåmo, når en tar hensyn til tettstedets historie, vil strekningen Veistadhjørnet – Finnbrua kanskje være den viktigste.

Denne parsellen domineres av kirka og kommunehuset, en offentlig sone, samtidig som den binder sammen de to handelsområdene i tettstedet, som ligger i hver sin ende av denne sonen. Det som skjer her vil derfor være svært viktig for hvordan tettstedet skal fungere. Mellom kommunehuset og gata er det opparbeidet et grøntareal. Selv om det brukes i forbindelse med arrangementer, er det til daglig bare brukt som «transportetappe».

Mye areal i dette området er også bundet opp til parkeringsplass ved kommunehuset. Den er så godt som oppfylt av de ansattes biler, mens den burde ha fungert som en parkeringsplass for besøkende. Det er nesten ikke mulig å finne plass for besøkende som kommer hit i den travleste tida på dagen. Kommunen burde erkjenne at kommunehuset skal fungere som en servicebedrift og legge til rette for at ansatte kan parkere lenger unna. Dermed kan også parkeringsarealet ved kommunehuset reduseres.

For besøkende i sentrum bør det bli en tydeligere henvisning til parkeringsplassene ved kirka og på Halland.

10.4 Torg.

I landsbytradisjonen har sentrum vært et torg. Torget var samlingssted og markeds plass. Mange norske tettsteder har også hatt torg, som ofte har blitt gjort om til parkeringsplasser.

Vågåmo mangler et torg, et sted som kan fungere som samlingssted, utendørs markeds plass i sommersesongen, arrangementsarena og naturlig sted for informasjon om stedet og området. I foregående avsnitt gis det egentlig en anvisning på hvordan et torg kan etableres. Et torg i krysset Vågåvegen – Øvre Nordheradsvegen vil ha betydning både for utviklingen av sentrum, i og med at det vil bidra til å binde de to handelsområdene sammen.

Et torg her vil bygge videre på tettstedets opprinnelse. Det vil markere Ullinsvins tilhørighet til tettstedet. Symbolsk vil det også representere samfunnsutviklingen, i og med at kommunehuset vil danne den ene sida av den opprinnelige kirkelige maktaksen.

Arealet mellom kommunehuset og Vågåvegen bør legges til rette for aktivitet, som en utvidelse av torget. Det er i dag et grøntareal foran kommunehuset, med benker og bord av rasteplassstypen, men det blir lite brukt. Det bør vurderes hvordan dette arealet kan gjøres mer attraktivt. Det kan inngå i torget, eller en kan se på det som en park. Området må da beplantes på en annen måte og den strenge gangveg-/ fortauløsningen må endres. Et annet alternativ kan

Det bør legges til rette Informasjonspunkter ved begge innkjøringene til Vågåmo fra rv 15. Dersom det etableres to punkter, kan kjørende få med seg det neste, om de skulle misse det første.

Noen prinsipper som bør følges når en planlegger skilting og informasjon:

- 51

- De som er interessert i å vite mer, skal enkelt kunne skaffe seg ytterligere informasjon.
- Besøkende skal få informasjon om andre tilbud og attraksjoner i området, herunder bespising, overnatting, handel og service.

10.6 «Våre fruers gate»

Det bør vurderes å gjenskape alleen i «Våre fruers gate». Om det ikke skulle være mulig på hele strekningen, bør det i hvert fall gjøres på den siste biten opp til prestegarden, fra der den tar av fra Edvard Storms veg.

Langs resten av Edvard Storms veg fra kirka og oppover, bør det da settes opp en «bannerålle» for å vise vegen til Ullinsvin. Ikke i tivolistil, men med god design og riktig valg av stolper og øvrig materiale. Det finnes eksempler på at dette er gjort andre steder, med hell.

Som eksempler kan det vises til Peer Gynt-stemnet på Vinstra og hovedgata i Os i Østerdalen.

Adkomsten til Ullinsvin nedenfra er i dag ikke særlig vakker. Dette er omtalt nærmere under «Tiltak på Ullinsvin».

Under omtalen av Galleri Ullinsvin er det nevnt utendørs visning av kunst, i form av skulptur eller fotografi. I prosessen har det vært nevnt skulpturer langs Munchruta mellom Ullinsvin og Jutulheime. Et annet alternativ, som jeg vil anbefale, er å bruke torget til å vise kunst utendørs, med forlengelse langs Øvre Nordheradsvegen mot Ullinsvin.

10.7 Arrangementer

For å utvikle sammenhengen mellom Ullinsvin og sentrum, er arrangementer viktig. Slik er det i dag, Ullinsvin brukes som arena for arrangementer, både i seg sjøl, men også i stor grad i sammenheng med arrangementer i sentrum. Dette ligger det utviklingsmuligheter i, særlig etter hvert som aktiviteten på Ullinsvin utvikler seg.

10.8 Samarbeid og samvirke

Ett av målene med å Ullinsvin kunst-, kultur- og kompetansesenter er å utvikle en attraksjon i Vågåmo. Men dette er ikke gjort over natta, og Ullinsvin kan ikke alene gjøre Vågåmo til et attraktivt tettsted. Vågå har andre store attraksjoner som trekker mye folk: Besseggen og Jotunheimen er ikoner i fjellturismen, med tiltrekningskraft langt ut over Norges grenser. Men turistene hit bruker i liten grad Vågåmo. Det må gjøres attraktivt å dra til Vågåmo for å handle, spise og oppleve. Da må fjellvandrere, alpinturister og hyttefolk finne mer attraktive tilbud her enn i Lom, Fagernes og Vinstra.

Samarbeid, samvirke og samhandling er viktig. Næringslivet bør tas med på utviklingen av Ullinsvin. Dette vil bli mer aktuelt etter hvert som aktiviteten på Ullinsvin utvikler seg. Det beste ville være om en kunne finne noen ildsjeler i næringslivet som ville engasjere seg i Ullinsvin. Men i dette arbeidet er det viktig å huske på at næringslivet skal og må tjene penger.

Næringslivet kan bidra til utviklingen av Ullinsvin gjennom å:

- Drive næringsaktivitet her, som serveringsvirksomhet og andre tjenester som støtter opp under Ullinsvin som et helhetlig produkt. Årets sommerkafe er en positiv start på dette.
- Nytte Ullinsvin og aktivitetene der i næringsvirksomhet med base andre steder i bygda, for eksempel som attraksjon i reislivsnæringen.
- Videreutvikle og markedsrette aktiviteter og aktører på Ullinsvin, for eksempel handverk og arrangementer, og ikke minst galleriet.
- Utvikle arrangementer som involverer aktører på Ullinsvin eller Ullinsvin som arena. Nye aktiviteter på Ullinsvin vil danne utgangspunkt for nye arrangementer med kommersiell interesse.
- Pakke og markedsføre kulturbaserte opplevelsesprodukter, gjerne kombinert med naturbaserte opplevelser og aktiviteter. Dette kan bli en uslåelig kombinasjon! Her må en organisasjon som Nasjonalparkriket Reiseliv sterkt på banen.

Den første prøven på samarbeid om utvikling og markedsføring av et kulturbasert reislivsprodukt, vil være Vågå som Munchkommune. Det blir blant annet viktig å videreutvikle samarbeidet mellom Gammelkleppe / Munchpunkt Vågå, Vågå kommune / Munch i Vågå, Galleri Ullinsvin og øvrig næringsliv i kommunen, med åpningen av det nye Munchmuseet i 2020 som kritisk tidspunkt.

Det er ellers et problem i Vågåmo, som i de fleste andre tettsteder av denne størrelsen, at det skjer så lite etter kl. 17. Dette bør tas i mente når virksomheten på Ullinsvin planlegges i detalj.

For øvrig trenger busser, bobiler og campingvogner særskilt tilrettelagt parkering i sentrum.

11 Utvikling, drift og organisering

11.1 De viktigste utfordringene

- Økonomien vil bli hovedutfordringen, som i de fleste liknende virksomheter.
- Aktiviteten vil være helt avhengig av frivillig innsats, samt samarbeid, smidighet og vilje fra alle involverte til å nå felles mål.
- Å opprettholde tilstrekkelig høy kvalitet på aktivitet og utstillinger over tid.

11.2 Organisasjon

Vågå kommune er prosjekteier for Galleri Ullinsvin og masterplanen. Det er også kommunen som må ta ansvar for oppfølgingen. I et lite lokalsamfunn som Vågå, er det neppe andre alternativer.

Det bør ikke etableres flere eierkonstellasjoner på Ullinsvin. Situasjonen er komplisert nok som den er. Det vil si at kommunen bør eie det nye galleribygget. For å forenkle situasjonen bør også eiendomsretten til låven overføres fra historielaget til kommunen, slik at kommunen blir eneeier av dette bygget. Det kan fort bli ugreie forhold hvis en part eier de gamle tømmerveggene, mens en annen part eier de bygningsdelene som blir tilført. Magasinet blir historielagets eiendom.

Det bør etableres en egen organisasjon for drift av galleriet. Det er ikke noen primæroppgave for kommunen å drive et galleri, derfor bør dette legges utenom kommunens ordinære organisasjon og regnskap. Kommunen bør likevel ta ansvar for drift og vedlikehold av galleribygningen, mens den nye organisasjonen får ansvar for alle driftsoppgaver.

Driftsselskapet bør etableres av kommunen, men flere bør inviteres med: Gudbrandsdalsmusea AS, Vågå Historielag, andre frivillige organisasjoner, næringslivet og enkeltpersoner. Dette bør bli en sak som samler lokalsamfunnet Vågå! Driftsselskapet blir da leietaker hos kommunen, mens det for fjøset må opprettes leiekontrakt mellom historielaget og kommunen, med framleie til driftsselskapet.

Driftsselskapet kan organiseres som en stiftelse eller et aksjeselskap. Stiftelser er mye brukt for kulturvirksomheter, f.eks. Stiftelsen Lillehammer Museum. Stiftelser styres etter Lov om stiftelser og kontrolleres av Stiftelsestilsynet. Denne organisasjonsformen er egentlig ment som en måte å forvalte kapital eller eiendom på, ikke for å drive forretningsvirksomhet. Stiftelser har ingen eiere, de styrer seg sjøl i samsvar med vedtekter, og har i utgangspunktet ikke som mål å tjene penger.

Aksjeselskaper styres etter Aksjeloven og er standarden for organisering av forretningsmessige foretak. De har definerte eiere og eierne bestemmer, gjennom generalforsamlingen, hvem som skal sitte i styret. Aksjene er omsettelige. Aksjeloven er meget detaljert og gir svar på omtrent alle spørsmål som omhandler rettigheter og plikter i forbindelse med næringsdrift.

I og med at Galleri Ullinsvin etableres som en ren driftsorganisasjon, vil jeg anbefale aksjeselskap som organisasjonsform. Da opprettholdes definerte eiere som opprettholder et ansvar for selskapet. Eierne får også, gjennom valg av styre, innflytelse på organisasjonens virksomhet og drift. Jfr. Gudbrandsdalsmusea AS som eksempel på kulturorganisasjon som er organisert som aksjeselskap.

For nærmere informasjon om stiftelser som organisasjonsform anbefales følgende artikkel:

https://advokatbrath.no/content_2/text_e4550919-85a3-455a-8990-012f42f34bd1/1366367474998/styrearbeid_i_stiftelser.pdf

Det er allerede etablert et brukerforum for Ullinsvin. Etter hvert som aktiviteten vokser, vil dette forumet bli enda viktigere. I stedet for å etablere et nytt «paraplyorgan» for samordning av aktiviteten, bør en satse på å utvikle brukerforumet videre, der galleriet, museet, historielaget, husflidslaget og andre eksisterende og nye leietakere og aktører kan delta.

Utviklingen av handverkssenteret bør organiseres som et prosjekt, der også organisering av framtidig drift avklares. Når prosjektperioden er avsluttet, og aktiviteten går over i permanent drift, kan den legges til samme driftsselskap som galleriet.

11.3 Driftsmodell

11.3.1 Oppfølging av masterplanen

Det vil bli avgjørende at masterplanen følges opp umiddelbart, ved at det rekrutteres en person med egnet kompetanse til å forberede bygging og etablering, og starte gjennomføring av de tiltakene som er anbefalt i masterplanen. Dette må skje i samarbeid med en finansierings- og byggekomite.

Oppgavene i etablerings- og byggefasen vil være:

- Følge opp arkitekten og prosjekteringsarbeidet, med hensyn til valg av løsninger, materialer og utstyr innendørs.
- Samarbeide med Morten Krogvold om planlegging av hans del av prosjektet.
- Utvikle resten av utstillingsproduktet og driftskonseptet.
- Utvikle Galleri Ullinsvin som besøksmål.
- Sette i gang markedsarbeidet.

11.3.2 Driftsfasen

Personalkostnadene henger sammen med effektiviteten i organiseringen. Noe av poenget med å utvikle et allsidig konsept på Ullinsvin, er å hente synergier. Sambruk av personell, bruk av frivillige og bytte av tjenester kan være slike synergier i driften. Her må også kommunale funksjoner og bemanning trekkes inn. Roller og oppgaver må være godt avklart og strengt organisert.

11.3.3 Sesong

Målet bør være helårsdrift, med en hovedsesong om sommeren og en lavsesong resten av året. Hovedsesongen bør strekke seg fra juni til september (4 måneder). Dette bør evalueres på bakgrunn av erfaring fra driften.

I lavsesong bør de lokalene som ikke er disponert permanent eller til temporære utstillinger, brukes til lokal aktivitet. Auditorium og sanserom bør være i kontinuerlig bruk, men også utstillingslokaler bør disponeres til allsidig kulturell virksomhet, etter gjennomarbeidete årsplaner.

11.3.4 Administrativ ledelse

Det må være en fast administrativ ledelse ved galleriet. Dette bør være en person med kulturfaglig, helst kunstfaglig bakgrunn. Administrasjonen må samarbeide nært med kunstfaglig utvalg om utforming av utstillingsprogrammet, jfr. punktet om kvalitetssikring ovenfor.

Alternativ 1 («fulltidsalternativet»):

Det ansettes en administrativ leder i 100 % stilling i driftsselskapet. Dette kan være et mål på sikt, men ikke noe en starter med. Det økonomiske potensialet, bærekraften og finansieringsevnen bør dokumenteres først.

Alternativ 2 («deltidsalternativet»):

Det ansettes en administrativ leder, i f.eks. 50 % stilling, i driftsselskapet, kombinert med en utfyllende stillingsbrøk i kultur- og næringsavdelingen i kommunen. Det kan vurderes en løsning med utskilling av oppgaver fra kultur- og næringsavdelingen, ved at beslektede oppgaver knyttet til kulturarrangementer, Munch i Vågå m.v., legges til administrasjonen i Ullinsvin.

Alternativ 3 («kommunealternativet»):

Det ansettes en person i kultur- og næringsavdelingen i Vågå kommune, som leies ut til driftsselskapet i nærmere definert stillingsbrøk. Denne brøken kan da være fleksibel. De kommunale oppgavene bør være beslektet med driften av Ullinsvin, jfr. forrige punkt. Når organisasjonen for GU er etablert og økonomibase for driften er på plass, kan stillingen, helt eller delvis, overføres dit.

Alternativ 4 («prosjektalternativet»):

Det settes i gang et 3-årig handverksprosjekt, der det legges inn som komplementær oppgave å utvikle galleriproduktet på Ullinsvin, mens arbeidet med finansiering og realisering av byggeprosjektet pågår. Når en finner det riktig i forhold til framdriften i galleriprojektet, koples handverksprosjektet fra, og den permanente ledelsen for galleriet settes inn.

I den kabalen som legges med grunnlag i en av modellene ovenfor, kan også Gudbrandsdalsmusea AS være en av deltakerne. Museet er forberedt på å bruke ca. 25% stillingsressurs på oppgaver knyttet til Galleri Ullinsvin. Dette kan være teknisk bistand ved utstillinger og arrangementer (rigging, montering m.v.) Galleriet og museet bør samarbeide om å bygge opp en stab som blir gode på slike oppgaver, gjerne ved å rekruttere ungdom.

Alle de nevnte alternativene kan ha varianter. Det er drift av Galleri Ullinsvin som er hovedutfordringen og som må få hovedfokus. Det vil likevel være nødvendig å starte forsiktig. Det tar tid å bygge opp et produkt, og det tar enda lenger tid å bygge opp et marked.

Prosjektalternativet vil særlig være aktuelt dersom en ser for seg at utvikling og drift av et handverkssenter på Ullinsvin skal legges inn i Galleri Ullinsvin som en permanent løsning.

Det vil være lettest å besette en 100 % stilling. Søkere vil nok også føle det tryggere å ha ansettelse i kommunen enn i en nyopprettet driftsorganisasjon.

11.3.5 Resepsjon, servering, butikk, omvisning

Det vil være en hovedsesong om sommeren da det bør være åpent daglig, kanskje med unntak av «museumsfridagen» mandag. I sommersesongen vil det være behov for ekstra bemanning til

å ivareta publikum. Dette bør organiseres i samvirke med andre funksjoner innen det samme feltet, som for eksempel oppgaver for Vågå kommune, Gudbrandsdalsmusea AS eller guiding i Munchruta.

Utenom sesongen må bemanningen reduseres til et minimum. Det vil si at den administrative lederen må ta hovedansvaret også for kaffeservering, omvisning og andre løpende driftsoppgaver. Da må det legges opp til sterkt reduserte åpningstider, men fleksibilitet overfor grupper. Samvirke med kommunale funksjoner må også vurderes. Det vil bli nødvendig å ta inn ekstrahjelp i forbindelse med arrangementer.

Det bør jobbes med å rekruttere frivillige, som helst bør knyttes til en kunstforening eller en venneforening. Frivillige kan gå inn i praktiske oppgaver i forbindelse med oppsetting og demontering av utstillinger, som guider og vakter m.m. Det bør utvikles en frivilligpolicy i samarbeid mellom alle framtidige aktører på Ullinsvin. Frivillige må pleies og vises at de blir satt pris på. Det skal være stas å være frivillig på Ullinsvin!

Som en del av planarbeidet bør det vurderes kreative og utradisjonelle metoder for innredning av utstillingslokalene, med sikte på sikring av kunsten, skape fleksibilitet, redusere bemanningsbehovet og utnytte arealet mer effektivt. (Jfr. bl.a. Fjellsenteret i Lom og Innovasjonssenteret i Ringeby.)

Servering på minimumsnivå, som kaffe og kanelboller, kan håndteres som en del av galleridriften. Satsing på servering som en større og sjølstendig del av virksomheten på Ullinsvin, bør settes bort til profesjonelle.

Standard på butikk og servering skal samsvare med kravet til standard på utstillinger og øvrig aktivitet, jfr. ovenfor og eget avsnitt i kapitlet Tiltak på Ullinsvin. Svikter kvaliteten i ett ledd, drar det ned hele produktet.

Lokale leverandører og lokal mat skal prioriteres. Butikken må koordineres med utvikling av en salgs- og distribusjonskanal for handverksprosjektet, jfr. eget kapittel om dette prosjektet.

I alle sammenhenger skal besøkende behandles som gjester og stimuleres til å komme tilbake. Dette er en investering i gjentatte besøk, nye gjester og nye kunder. En gjestebok med adresserubrikk er en fin (og lovlig) måte å registrere kunder på, som kan gi kunnskap om hvem kundene er, hvor de kommer fra, og, indirekte, om hvilken type gjester de representerer.

Kan resepsjonen fungere som turistkontor? Nei, et eventuelt turistkontor må ligge i første linje i forhold til turistene. Det bør være noe av det første besøkende møter når de kommer til Vågåmo. Det er turistkontoret som skal henvise folk til Ullinsvin. Når det er sagt, bør bemanningen på Ullinsvin kunne informere like godt om attraksjoner, aktiviteter og andre tilbud i bygda som det et turistkontor kan gjøre, og som alle virksomheter som kommer i kontakt med tilreisende bør kunne gjøre.

11.3.6 Eiendomsdrift

Med hensyn til vaktmestertjenester og eiendomsdrift for øvrig, bør galleriet tas inn i den kommunale porteføljen. Unntaket kan være renholdet som er en nødvendig del av den daglige driften, og som galleriet selv bør ha kontroll med. Dårlig renhold trekker ned helhetsinntrykket og skal ikke forekomme.

11.4 Økonomi

11.4.1 Bygging

Vågå kommune er prosjekteier og byggherre. Det er nødvendig at kommunen tar ansvaret for oppfølgingen og finansieringen. Det bør snarest etableres en finansierings- og byggekomite. Når beslutningen om igangsetting er tatt, kan den avløses av en ren byggekomite.

Det bør letes etter investeringskapital fra «gode hjelpere», i den grad de finnes, i tillegg til å søke alle muligheter for tilskudd som finnes i offentlige ordninger og private fond. «De gode hjelperne» kan finnes blant utflyttede vagværer, gjerne blant norskamerikanere, hos hytteiere eller hos andre med nære relasjoner til Vågå.

Crowdfunding, eller grasrotfinansiering, er en finansieringsmodell som har vokst fram gjennom internett. Det er en form for dugnad, som også, i mindre målestokk, har vært brukt før. Den fungerer som en måte å skaffe investorer på, små og store, nasjonalt og internasjonalt. Motivet kan være idealisme, forventninger om avkastning eller en annen framtidig fordel. Jeg kjenner ikke til at det har vært brukt i denne typen prosjekter her til lands, men det bør vurderes.

Resterende byggekostnader og eventuelle renter og avdrag må kommunen være forberedt på å dekke inn over kommunebudsjettet. Det kan ikke forventes at driften av Galleri Ullinsvin skal kunne gi noe vesentlig bidrag til inndekking av investeringer.

11.4.2 Drift

Det vil være nødvendig at Vågå kommune yter et årlig driftstilskudd som bidrag til den allmennkulturelle og samfunnsbyggende virksomheten som Galleri Ullinsvin driver. Drifta skal, inkl. et slikt tilskudd, gi et årlig overskudd stort nok til å bygge opp tilstrekkelig soliditet til å tåle enkelte dårlige driftsår, samt danne egenkapital for framtidige investeringer og dekke uforutsette kostnader.

Dette punktet må sees i sammenheng med organisering av den administrative ledelsen. Effektiv bemanning og lave personalkostnader vil være helt avgjørende for driftsøkonomien.

Galleri Ullinsvins husleie til kommunen bør legges på et nivå som dekker faktiske driftskostnader, dvs forsikring, vedlikehold, vatn, avløp, renovasjon m.v.

Driftsøkonomisk vil første oppgave være å lete etter alle mulige bidrag til inntektssida. Deretter vil en måtte se på hvordan disse inntektsbidragene kan realiseres med lavest mulige kostnader.

Inntektene fra flere av postene nedenfor vil kunne påvirkes ved å legge til rette for aktivitet og arrangementer også utenfor galleriet, på Ullinsvin og i Vågåmo.

Billettinntekter

På studieturen erfarte vi flere forskjellige måter å kreve inn billettenger på, både på tradisjonelt vis, i billettautomat og som frivillig bidrag (gavekasse). Disse bør studeres nærmere, før en velger modell for Ullinsvin.

Daglig billettsalg vil neppe gi store inntekter, med unntak av ved besøk av grupper. Billettinntektene er direkte avhengige av antall betalende og vil kunne økes gjennom arrangementer og aktiviteter. De vil også kunne økes gjennom å tilby betalt omvisning og guiding, i galleriet eller kombinert med andre attraksjoner og aktiviteter.

Guidet Munchvandring bør tilbys gjennom galleriet. Dette kan utvides med andre tilbud om guiding, opplegg av turer, besøk på kulturgarder m.v.

Arrangementer

Et viktig virkemiddel til å skape besøk og inntekter, er arrangementer. Det kan være gode penger i arrangementer, men de innebærer ofte også risiko. Det er mulig å finne fram til enkle og trygge arrangementskonsepter, som også er inntektsbringende. Her bør en studere «markedet», og finne ut hva andre i liknende virksomheter gjør.

Varesalg

I starten bør en velge ut et begrenset utvalg av varer for salg. Det er viktig at en er kritisk, og nøye på kvalitet.

Aktuelle ting å starte med er kunstbøker, bøker knyttet til de aktuelle kunstnerne, til Edvard Munch og til bygda Vågå, likedan bøker om fotografering. Det vil også være aktuelt med reproduksjoner. Det bør kunne legges inn en bestillingsordning for kopier av foto, også av historiske foto som galleriet bør ha en kontinuerlig visning av, i varierende former.

Suvenirartikler bør være lokale, og av høy kvalitet. Av plasshensyn bør det helst være små gjenstander, eller ting som kan henges på vegg. Utvikling av et utsalg for handverk og husflid bør utvikles i neste fase, jfr. kapitlet om handverksprosjekt.

Servering

I og med at det ikke er planlagt noen kjøkkenløsning i galleriet, må dette bli svært enkelt. En bør prøve å finne fram til noe som kan være særegent for Ullinsvin, egen bakst, en pai eller en annen enkel rett, kanskje basert på Christines kokebok eller urter fra hagen, helst noe som folk husker, og som kan bli en «snakkis»!

Utleie av lokaler

Det må være et mål at lokalene er i bruk så mye som mulig. For utleie er det auditoriet som er mest aktuelt. Ellers vil det nok være perioder der ikke alle gallerirommene er opptatt av kunst. All bruk bør være innenfor galleriets formål. Besøkende må ikke oppleve at de kommer til en «juggelbutikk» av aktivitet som ikke har noe med kunst og kultur å gjøre.

Salgsutstillinger

Formidling av kunst gjennom salgsutstillinger kan gi gode inntekter, dersom en treffer markedet. En kombinasjon som erfaringsmessig kan være vellykket, er anerkjent kunstner med lokal tilknytning, som arbeider i små formater. I vårt marked synes det å gå et skille ved en salgspris på ca. 5.000 kr. Dyrere verker går gjerne til hyttefolk eller andre tilreisende, eller som gaver ved brylluper, jubileer e.l.

Det kan være nyttig å ha samarbeid med en kunstforening om salgsutstillinger. Det er imidlertid viktig at en hele tida bruker kunstfaglig utvalg, jfr. kvalitetsmålene.

Provisjonen ligger i norske gallerier i spennet 25 – 50 % av salgssummen, størst i de mest renommerte galleriene. 40 % er et ganske vanlig nivå. I tillegg skal det betales 5 % avgift til Bildende kunstners hjelpfond. Det er ikke moms på kunst eller formidling av kunst. Det er det heller ikke på kunsthåndverk som kan defineres som kunst, dvs unike verk som ikke er bruksgjenstander. Mer om formidlingssalg av kunst finnes her:

http://ekd.khio.no/wp-content/uploads/2014/02/avtalemappe_Tryti-102010.pdf

Salg av kopier av fotografier i galleriets eie

I tillegg til salg av kopier med grunnlag i galleriets egne fotorettigheter, kan det også selges kopier av kunstnernes fotografier, i avtale med fotografen eller rettighetshaveren. Dette er for eksempel aktuelt med historiske foto. Mer om opphavsrett, bruk og publisering av fotografiske verk finnes her: <https://sites.google.com/site/digitalfotohib/fagstoff/hva-sier-aandsverkløven-om-fotografi>

Prosjektinntekter

Det kan være aktuelt å utvikle prosjekter, gjerne i samarbeid med kunstnere, Gudbrandsdalsmusea AS, andre institusjoner eller organisasjoner, som kan gi inntekter gjennom betaling for tjenester eller kompetanse. I denne sammenhengen kan det være lurt å orientere seg internasjonalt, mot nordiske eller europeiske ordninger, f.eks. EU-programmer.

Inntekter fra kunst- og fotofaglige oppdrag

Under forutsetning av at galleriet opparbeider eller ansetter relevant kompetanse, kan det være aktuelt å selge tjenester basert på denne kompetansen. Utsmykningsoppdrag kan være en slik tjeneste.

Kurs

Arrangement av kurs innen f.eks. foto, i andre segmenter enn Krogvolds aktivitet, kan gi inntekter.

Temareiser for fotografer.

Basert på en ytterligere satsing på fotografi, som galleriet vil innebære, vil tilrettelagte fotosafarier eller temareiser med fotografering, kunne ha et marked, både nasjonalt og internasjonalt. Dette bør utvikles i samarbeid med Nasjonalparkriket Reiseliv og de lokale reiselivsbedriftene.

Sponsorinntekter

Det bør søkes etter sponsorer. Det er ikke lett å finne bedrifter som er villige til å sponse denne typen kulturvirksomhet. De store firmaene og pengene går gjerne til de store og kjente virksomhetene og arrangementene, som gir høy profileringsgrad. Sjansene er nok størst hos firmaer, eller hvis en finner fram til «gode hjelpere», som har en rot i, eller følelsesmessig tilknytning til Vågå, eller har geografisk, faglig eller kommersiell tilknytning til galleriet eller området.

Tilskudd

Offentlige tilskuddsordninger og private legater og fonds må «støvsuges». For mange av de tiltakene som er nevnt ovenfor finnes det slike muligheter.

11.5 Marked

Vil vi ha besøk, må vi vise at vi er til. I dagens informasjonsstrøm vil en drukne, hvis en ikke arbeider aktivt for å synes. Det må jobbes på mange plattformer samtidig, både internt, lokalt og utadrettet. Men om konkurransen om oppmerksomheten er stor i dag, så er også mulighetene til å nå ut mange. Da er det viktig at informasjonen henger sammen på alle nivåer og plattformer, alt fra skilting på stedet og opplæring av avsatte, til kontakt med media. Og så er det viktig at alle aktørene i området, både private og offentlige, følger opp.

Lokalsamfunnet i Vågå og Ottadalen er for lite til å rekruttere nok besøk til at driften kan bli bærekraftig over tid. Besøkende må derfor rekrutteres fra et større omland, i tillegg til turister. Dessuten vil det være viktig å skape gode relasjoner til hyttefolket i Ottadalen. Se f.eks. følgende artikkel fra Aftenposten:

<https://www.aftenposten.no/kultur/Kulturturistene-kommer-35059b.html>

Et viktig grep er å sørge for at utstillingene holder høgt nivå, er spennende og ikke stagnerer, og at de er egnet til å vekke oppmerksomhet og skape omtale på nasjonalt nivå. En må ikke la seg begrense av at utstillingene kanskje ikke ligger innenfor lokal eller tradisjonell normalitet.

Målgruppene våre kan kategoriseres på denne måten:

- Lokalbefolkningen i Ottadalen
- Hyttemarkedet
- Andre besøkende til området (hoteller m.v)
- Gjennomreisende bilturister
- Gruppereisende

Betraktningene nedenfor kan gi noen hint om markedsmulighetene, men det må utarbeides en særskilt markedsplan. Det bør vurderes å knytte til seg frivillig kompetanse i et rådgivende markedsutvalg. Aktørene i området bør føle et felles ansvar for å promotere hverandre på overordnet nivå. Blant annet bør de koordinere seg på digitale medier. Dette bør kommunen, Gudbrandsdalsmusea AS og øvrig lokalt næringsliv også slutte seg til.

11.5.1 Lokalbefolkningen i Ottadalen

Det må bygges opp en stolthet og lojalitet som gjør at lokalbefolkningen bruker Ullinsvin, at de framsnakker stedet og virksomheten, og at de tar med seg besøkende hit. Involvering av frivillige kan være et bra grep. Tiltak kan være etablering av en venneforening, en kunstforening for Ottadalen, gjøre kameraklubben til en aktiv medspiller, støtte opp under historielagets og husflidslagets aktiviteter og sørge for rekruttering til hagelaget. Slike tiltak utvider nettverket og dermed målgruppene.

Dess mer aktivitet det blir på Ullinsvin, dess mer besøk vil det også bli i galleriet. Virksomhetene styrker hverandre. Derfor vil det være viktig for galleriet at aktiviteten til Gudbrandsdalsmusea trekker folk, at museumsmagasinet blir tilgjengelig for besøk og at det knyttes aktivitet til dette, jfr. «Folkemusikkens hus». Derfor er også igangsetting av et handverksprosjekt viktig for galleriet. Og igjen: Aktivitet i alle hus.

Samarbeid med lokalt næringsliv vil kunne gi oppmerksomhet og besøk, både gjennom felles arrangementer og gjennom promotering, jfr. kapitlet om tettstedsutvikling.

Det er en selvfølge at skolene, barnehagene og kulturskolen i Vågå skal bruke galleriet. Auditoriet kan brukes til aktivitets- og øvingsrom, og til tilstelninger. Sanserommet vil også være nyttig.

Etter hvert som aktivitetene bygges opp og stedet får en høyere status, vil mange av de vurderingene som gjelder lokalbefolkningen, kunne utvides til å gjelde hele Gudbrandsdalen.

11.5.2 Hyttemarkedet

Hyttefolket (fritidsinnbyggerne) opptrer i mange sammenhenger på liknende måte som lokalbefolkningen, i andre sammenhenger som tilreisende. Det viktigste her er å skape gode relasjoner og god kommunikasjon, helst også involvering. Digital kommunikasjon er svært nyttig, gjennom f.eks. Facebook, Instagram og e-post. God dialog og samarbeid med hyttevelforeninger må til for å bygge dialog, relasjoner og effektiv kommunikasjoner, f.eks. gjennom formidling av e-post. Markedsføring på e-post er egentlig ikke tillatt, men det gjelder ikke ved bruk av kunderegistre, der kunden har gitt sitt samtykke.

11.5.3 Andre besøkende til området

Kulturturismen er i vekst. Dette gjelder også i høyeste grad fotointeresserte. Dette er likevel foreløpig et ganske eksklusivt marked, men det er forholdsvis enkelt å definere og å treffe, gjennom målrettet markedsføring. Men det er nødvendig med koordinering. Et trekk ved denne målgruppa, er at den ikke er så sesongbundet som ferie- og fritidsturisten. Gjennomsnittsalder og betalingsvillighet er høyere.

Første punkt er å få etablert kulturbasert reiseliv som et satsingsområde for Nasjonalparkriket Reiseliv. Kultur og natur er en uslåelig kombinasjon. Kulturbedriftene i norddalen må stå sammen om dette, og overbevise kommunene og de naturbaserte bedriftene om at dette er vegen å gå.

På dette grunnlaget kan det bygges mange ulike pakker. Det kan det også som rene kulturtilbud, og mer spesialiserte tilbud innen foto, bildende kunst og tradisjonshandverk. Pakkesalg egner seg for salg gjennom en organisasjon som NR, både digitalt, gjennom messer og reisearrangører.

Opplevelser og aktiviteter knytte til Edvard Munch bør nevnes særskilt her. Samarbeidet i Munchkommunene bør brukes aktivt og kan bli svært nyttig. Også navn som Ole Bull, Edvard Storm, Edvard Grieg, Knut Hamsun og gullalderkunstnerne bør kunne gi grunnlag for utvikling av salgbare pakker. Mulighetene for lokalt samarbeid om dette, er nevnt tidligere.

11.5.4 Gjennomreisende bilturister

Gjennomgangstrafikken kan ha en betydning. Det viktigste mediet da, er NAF veibok, som nå utgis digitalt. NAF's reiseplanlegger er under oppbygging og kan bli viktig. Gjennomreisende og hyttefolk er blant de gruppene som leser trykte brosjyrer som de plukker opp på turistkontorer, bensinstasjoner og i butikker.

11.5.5 Gruppereisende

Bussmarkedet kan gi store besøkstall, men det er ikke uten videre gitt at det dermed blir store inntekter. Innenfor dette området må det samarbeides med reiselivsnæringen i området på bedriftsnivå, med kanskje Vågå Hotell som den viktigste. Det bør også bygges relasjoner med turoperatører, med sikte på å legge inn Vågå som stoppunkt for deres turer.

Et markedssegment som er særlig interessant for et sted som Ullinsvin, er foreningsmarkedet: Kunstforeninger, fotoklubber, hagelag, husflidslag, historielag og andre med særlig interesse for virksomheten her.

11.5.6 Faglig møtested

Dersom Ullinsvin også skal utvikles som kompetansesenter, slik det sies i prosjektittelen, må det satses på å utvikle stedet som et møtested for faglig aktivitet, først og fremst innen foto. Det blir utrolig viktig å få til et fruktbart samarbeid med Morten Krogvold, Vågå Hotell, Vågå Kameraklubb, profesjonelle fotografer i regionen, samt eksternt med festivalarrangører, utstillingssteder for foto og andre aktører innenfor fagområdet. Dette er også poengtert tydelig i forprosjektet. På liknende måte må det tenkes innenfor handverksprosjektet.

12 Trinnvis utbygging

Det er høge forventninger til at galleriplanene på Ullinsvin skal realiseres. Mange har sett fram til dette i årevis, ikke minst den aktuelle hovedpersonen, Morten Krogvold. En må ikke nå bygge opp forventningene enda mer, uten at det skjer noe. Det er viktig å starte en prosess som en kan være trygg på at vil gi et resultat.

Det kan være en risiko for at det vil ta noe tid før nødvendig finansiering av byggeprosjektet kommer på plass, enten fordi ekstern finansiering blir vanskelig å skaffe eller at nødvendig kommunal deltakelse ikke kan forsvares innenfor rammen av kommunens økonomi. Finnes det likevel muligheter? En bør ikke gi opp sjøl om totalprosjektet ikke lar seg gjennomføre med en gang. Det er tross alt funksjonen og innholdet som er det viktigste, ikke bygningen. En mulighet kan da være å sette i gang en trinnvis prosess:

1. Bygge magasinet.
Dette blir uansett første steg. Magasinet er finansiert og må uansett bygges før tilbygget på låven. Magasinet er nå under prosjektering og byggekomite er etablert, og byggestart blir allerede denne høsten. Vågå Historielag er byggherre.
2. Innrede fjøset som utstillingslokale.
Fjøset egner seg godt til formålet, jfr erfaring fra Vågådågå i år. Morten Krogvold må da tilbys dette lokalet som en første etappe. Huset kan senere brukes til andre formål: Andre utstillinger eller butikk. Fjøset som etappe 2 krever en løsning for publikumstoiletter. Dette kan løses ved bruk av toaletter i tilknytning til kontorlokaler i underetasjen.
3. Bygge om låven til utstillingslokale m.v.
Låven er stor, også uten tilbygget. Når en ser hvordan fjøset fungerer som utstillingslokale kan en ta stilling til hvordan den ombygde låven skal brukes: Om Krogvoldgalleriet skal flyttes over dit, om alt arealet skal brukes til utstillinger, om det skal inn en butikk der, eller om det skal bygges kjøkken i ene enden (se neste punkt).
4. Bygge et felles inngangsparti i hjørnet mellom låven og fjøset.
Inngangspartiet til den ombygde låven griper sterkt inn i tunet og oppleves som et svakt punkt i byggeprosjektet. Før en bestemmer seg for å sette i gang tilbygget, bør inngangspartiet evalueres. Hvis prosjektet deles opp, bør en se på muligheten for å legge inngangspartiet mellom låven og fjøset. Det bør i så fall bygges som et kontrasterende glassbygg i samme stil som Digeruds planlagte inngangsparti.
5. Bygge tilbygget
Denne måten å gjøre det på gjør det nødvendig å tenke nytt også om den permanente løsningen av inngangspartiet: Om det provisoriske inngangspartiet som er skissert i pkt. 4 skal beholdes, om det planlagte mellombygget med inngangspartiet endres eller bygges som forutsatt, eller om det velges en helt annen løsning.
6. Restaurant
Hvis ikke inngangspartiet mellom låven og fjøset blir permanent, kan det få en etterbruk som restaurant. Lokalet får flott utsyn over Vågåmo og dalen. Det må da legges inn kjøkken i enden av låven. Dersom en kommer til at inngangspartiet skal beholdes her, eller at tilbygget

ikke blir bygd, kan lokalet utvides, enten over inngangspartiet til underetasjen eller innover i tunet, for å huse begge funksjoner.

Det presiseres at denne vurderingen kan bli aktuell dersom det viser seg å gå uakseptabel lang tid å få på plass finansiering av det planlagte bygget. Målet må uansett være at prosjektet Galleri Ullinsvin skal realiseres i sin helhet, og at dette skal starte senest i løpet av 2018!

13 Handlingsplan: Hvem gjør hva i det videre arbeidet.

VK = Vågå kommune

GU = Galleri Ullinsvin

GM = Gudbrandsdalsmusea AS

VH = Vågå Historielag

VHg = Vågå Hagelag

VHf = Vågå Husflidslag

VKK = Vågå Kameraklubb

KU = Kunstfaglig utvalg

MK = Morten Krogvold

OVF = Opplysningsvesenets Fond

RA = Riksantikvaren / fylkeskonservatoren (vernemyndighetene)

NR = Nasjonalparkriket Reiseliv

SKT = Studieforbundet Kultur og Tradisjon

DNT = Turistforeningen

13.1 Kunst- og kulturbygda Vågå

Tiltak	Ansvarlig initiativtaker	Medvirkende
Styrke markedsføringen av kulturopplevelser	NR	VK
Etablere «frivilligpris», som parallell til kulturprisen	VK	
Etablere utstillingspunkter for foto i Vågåmo	VK	VKK
Bidra til aktivt samarbeid i Munchnettverket	VK	
Samarbeid og arbeidsdeling Ullinsvin – Kleppe	VK	GU, Kleppe
Videreutvikle «Munchruta», også som folkehelsetiltak	VK	GU
Oppfølging av «Folkemusikkens hus»	GU	GM
Jubileumsarrangement for Vågåsommeren 1894	VK	
Forberede tiltak ved åpning av Munchmuseet i 2020	VK	GU, Kleppe
Etablere «Munchstien» fra Sjodalen	VK	Kleppe, DNT
Planlegge videreføring av fotrute mot Rondane	DNT	VK
Utvikle pakker for kultur- og naturopplevelser	NR	Næringslivet
Utvikle tilbud om guidete turer basert på kultur	GU	VK, NR, næringslivet

13.2 Galleri Ullinsvin

Tiltak	Ansvarlig initiativtaker	Medvirkende
13.2.1 Byggeprosjektet		
Organisere magasinprosjektet	VH	VK, GM
Fullføre finansiering av magasin	VH	VK, GM

Videreutvikle avtalen mellom VK og VH	VK	VH
Videreutvikle utomhusplanen	VK	VH
Avklare arealdisponeringen	VK	VH, OVF, RA
Starte bygging av magasin	VH	VK, GM
Etablere finansierings- og byggekomite for galleriet	VK	
Verifisere kostnadsoverslaget	VK	
Finansiering av galleribygget	VK	
Beslutning om igangsetting	VK	
Etablere byggeorganisasjon for galleribygget	VK	
Planlegge bruk og innredning av utstillingslokalene	VK	GU, KU
Vurdere muligheter for innpassing av fotoatelier	VK	
Eventuelt vurdere trinnvis utbygging	VK	

13.2.2 Miljøbygging

Tiltak	Ansvarlig initiativtaker	Medvirkende
Involvere Vågå Kameraklubb	VK	GU
Involvere øvrige lag og organisasjoner	VK	GU
Initiere, og rekruttere til, kunstforening	GU	
Initiere venneforening	GU	
Utvikle frivilligpolicy	GU	VK
Etablere samarbeid med Nordic Light	GU	MK
Reetablere fototreffen i Vågå => fotofestival	GU	MK
Vurdere andre tiltak for å utvikle faglig miljø for foto	GU	MK
Sette i gang prosjekt på historiske foto	GU	VH, GM
Formalisere kunstnerbolig	VK	VH, GU
Arbeidslokaler for gjestekunstnere	VK	VH, GU
Vurdere etablering av AiR-program (jfr. handverksprosjekt)	GU	VK, VH

13.2.3 Kunstnerisk utvikling

Tiltak	Ansvarlig initiativtaker	Medvirkende
Formalisere Krogvolds rolle	VK	GU, MK
Avklare Killi Olsens rolle	VK	GU

Etablere kunstfaglig utvalg (KU)	GU	MK
Utvikle utstillingsprogrammet	KU	GU
Avklare Kristen og Halfdan Holbøs plass i galleriet	GU	KU
Etablere samarbeid med KiO	GU	KU
Etablere stipendordning for unge kunstnere	VK	GU, KU
Vurdere utendørs kunstformidling / skulptur	GU	VK, KU, VH, GM

13.2.4 Drift

Tiltak	Ansvarlig initiativtaker	Medvirkende
Velge organisasjonsmodell for GU	VK	
Etablere eierkonstellasjon	VK	
Etablere driftsselskap	VK	
Rekruttere til styre i driftsselskapet	VK	
Utarbeide forretningsplan	GU	
Velge modell for administrativ ledelse	GU	
Formalisere samarbeid mellom GU, VK og GM	VK	GU, GM
Rekruttering og skolering av guider og frivillige	GU	VK, GM
Kunderegistrering og – undersøkelser	GU	

13.2.5 Kommersialisering

Tiltak	Ansvarlig initiativtaker	Medvirkende
«Støvsuge» tilskuddsmarkedet	VK, GU	
Sponsorsøk	VK, GU	
Søke etter «gode hjelpere»	VK, GU	
Utarbeide markedsplan	GU	MR
Opprette rådgivende markedsutvalg	GU	
Utvikle koordinerte løsninger for sosiale medier	GU	
Velge løsning for inngangspenger	GU	
Utvikle serveringskonsept	GU	
Utvikle museumsbutikk	GU	GM
Lage mal for utleie og alternativ bruk av lokaler	GU	VK
Utvikle opplegg for foreningsmarkedet	GU	

Starte «fotosafarier», i dalen og fjellet	GU	NR
Utvikle tiltak rettet mot tidligere Krogvoldelever	GU	MK
Organisere system for omsetning av kunst	GU	
Utvikle system for salg av fotoprint	GU	
Utvikle tilbud om salg av kompetanse og tjenester	GU	
Vurdere utvikling av restaurantkonsept	GU	VK, VH
Utvikle og finansiere faglige prosjekter	GU	Diverse

13.3 Handverksprosjekt

Tiltak	Ansvarlig initiativtaker	Medvirkende
Skaffe arbeidslokale til Sigrid Blekastad	VK	
Ta i bruk eldhuset til baking	VH	VK
Kartlegge aktuelle arbeidslokaler	VK	
Handverksveka 2018	Jutulskinn	VK, VHf
Handverk +	Kvist	VK, GM, SKT
Involvere aktive handverkere i Ottadalen	Gjennom arrangementene	
Organisere prosjekt	VK	SKT, GM, Kvist, VHf
Utarbeide søknader om prosjektstøtte	VK	SKT, GM, Kvist, VHf
Tilby gjesteverksteder	Gjennom prosjektet	
Organisere omsetning	Gjennom prosjektet	
Vurdere AiR-program	Gjennom prosjektet	

13.4 Tiltak på Ullinsvin

Tiltak	Ansvarlig initiativtaker	Medvirkende
13.4.1 Hovedbygningen		
Utarbeide plan for disponering av rom	VH	VHf, GM
Utarbeide restaureringsplan	VH	Jon Brønne, RA, GM
Gjennomføre restaurering rom for rom	VH	RA, GM
Modernisere kjøkkenet	VH	RA
Restaurere søndre gavlvegg	VH	RA, GM
Evaluerer sommerkafeen og vurdere framtidig kafe	VH	Tor Andvord, VK

13.4.2 Andre bygninger

Opprusting av forpakterboligen	VH	GM
Ombygging av fjøset til ny bruk	VK	VH, GM

13.4.3 Utomhusplan

Avklare flytting eller ny bruk av skålen	VH	RA, VK
Opprydding i skilt, stolper og kabler	VK	VH, Eidefoss, Vegves.
Reetablere allè i bakken opp fra Øvre Nordheradsv.	VK	VH, VHg
Planlegge og opparbeide «trekanten» som grøntareal	VK	VH, VHg
Omregulering og grunnnerverv for parkeringsplass	VK	OVF, VH, RA
Utvikle bedre system for informasjon om husene	VH	GM

13.4.4 Hagen

Fjerne stolpe og kabler bak Munchbysten	VK	Eidefoss, VH
Fullføre flettverksgjerdet	VHg	VH
Vurdere inntektsbringende tiltak	VHg	
Deltakelse i nasjonalt nettverk av prestegardshager	VHg	

13.5 Ullinsvin som bidrag til tettstedsutvikling

Tiltak	Ansvarlig initiativtaker	Medvirkende
Prioritere p-plassen ved komm.huset for besøkende	VK	
Etablere torg på redusert parkeringsareal	VK	
Utvikle aktivitetspark foran kommunehuset	VK	
Etablere infopunkter ved innkjøringene fra rv 15	VK	Statens Vegvesen
Tilrettelegge parkering for busser, bobiler og c-vogner	VK	
Pynting av Øvre Nordheradsvegen	VK	
Samordnet planlegging av arrangementer	VK	Org., GM, næringsl.
Involvere næringslivet i utviklingen på Ullinsvin	VK, GU	Handverksprosjekt